

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ, ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΩΝ & ΔΙΕΘΝΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ & ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ ΣΤΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ
(MBA)

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

« ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ & ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ »

ΧΟΧΤΟΥΛΑ ΣΤΑΥΡΟΥΛΑ

Επιβλέπων καθηγητής: Ζήσης Βασίλειος

Πειραιάς 2020

ΒΕΒΑΙΩΣΗ ΕΚΠΟΝΗΣΗΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

«Δηλώνω υπεύθυνα ότι η διπλωματική εργασία για τη λήψη του μεταπτυχιακού τίτλου σπουδών, του Πανεπιστημίου Πειραιώς, στη Διοίκηση Επιχειρήσεων : MBA» με τίτλο:

«Παραποίηση Λογιστικών Καταστάσεων και Τρόποι Αντιμετώπισης»

έχει συγγραφεί από εμένα αποκλειστικά και στο σύνολό της. Δεν έχει υποβληθεί ούτε έχει εγκριθεί στο πλαίσιο κάποιου άλλου μεταπτυχιακού προγράμματος ή προπτυχιακού τίτλου σπουδών, στην Ελλάδα ή στο εξωτερικό, ούτε είναι εργασία ή τμήμα εργασίας ακαδημαϊκού ή επαγγελματικού χαρακτήρα.

Δηλώνω επίσης υπεύθυνα ότι οι πηγές στις οποίες ανέτρεξα για την εκπόνηση της συγκεκριμένης εργασίας, αναφέρονται στο σύνολό τους, κάνοντας πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου»

Υπογραφή Μεταπτυχιακού Φοιτητή Ονοματεπώνυμο

Χοχτούλα Σταυρούλα

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η παρούσα εργασία εκπονήθηκε στα πλαίσια του Μεταπτυχιακού Προγράμματος του Πανεπιστημίου Πειραιώς στη Διοίκηση Επιχειρήσεων. Σκοπός είναι η παρουσίαση των βασικών εννοιών των λογιστικών καταστάσεων, των αρχών που τις διέπουν, από τι αποτελούνται, πως συντίθενται, τι σκοπό εξυπηρετούν και σε ποιους απευθύνονται.

Στη συνέχεια γίνεται αναφορά στην έννοια της παραποίησης, σε ορισμούς που έχουν δοθεί, στα αίτια που οδηγούν σε αυτή, στις μεθόδους που χρησιμοποιούνται καθώς και στο πως επιτυγχάνεται μέσω της χειραγώγησης των εσόδων, εξόδων, υποχρεώσεων αλλά και στοιχείων του ενεργητικού.

Σημαντικό κομμάτι είναι και ο τρόπος περιορισμού του φαινομένου αλλά και των τρόπων ανίχνευσης του. Με την μελέτη της βιβλιογραφίας, αναφέρονται μοντέλα που έχουν αναπτυχθεί κατά καιρούς, το πως εφαρμόστηκαν, αλλά και κάποιες εμπειρικές έρευνες πάνω στο κομμάτι αυτό.

Τέλος, υπάρχει παρουσίαση της έρευνας που έγινε, για την χρήση ή μη, μεθόδων χειραγώγησης σε τυχαίο δείγμα εταιριών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας, περιορισμοί και συμπεράσματα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη	3
----------	---

Κεφάλαιο 1: Η έννοια της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων

1.1 Το αντικείμενο της λογιστικής πληροφόρησης	6
1.2 Τα είδη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων	8
1.3 Τα ενδιαφερόμενα μέρη	10
1.4 Η έννοια της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων	12

Κεφάλαιο 2: Αιτίες & Μέθοδοι παραποίησης των Χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και οργανισμών

2.1 Αιτίες παραποίησης των Λογιστικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων	14
2.2 Γενική αναφορά στις μεθόδους παραποίησης των Χρηματοοικονομικών καταστάσεων	16
2.3 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της αύξησης των εσόδων	18
2.4 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της μείωσης των εξόδων	19
2.5 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της αύξησης στοιχείων του Ενεργητικού	21
2.6 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της μείωσης των Υποχρεώσεων	22
2.7 Τρόποι περιορισμού της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων	23

Κεφάλαιο 3: Τρόποι ανίχνευσης της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

3.1 Η αρχή του «δεδουλευμένου»	26
--------------------------------	----

Κεφάλαιο 4 Εμπειρικές έρευνες διερεύνησης χρήσης δημιουργικής λογιστικής

Κεφάλαιο 5 Μεθοδολογία Έρευνας	35
--------------------------------	----

5.1 Δείγμα	37
------------	----

Κεφάλαιο 6 Ανάλυση Αποτελεσμάτων

6.1 Εταιρία Α	39
6.2 Εταιρία Β	41
6.3 Εταιρία Γ	43
6.4 Εταιρία Δ	45
6.5 Εταιρία Ε	47
6.6 Σχολιασμός και περιορισμοί	49
Κεφάλαιο 7 Συμπεράσματα	51
Κεφάλαιο 8 Παράρτημα	53
Κεφάλαιο 9 Βιβλιογραφία	59

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΛΟΓΙΣΤΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

1.1 Το αντικείμενο της λογιστικής πληροφόρησης

Η λογιστική πληροφόρηση αποτελεί βασική λειτουργία των οικονομικών μονάδων, κερδοσκοπικών και μη. Πρόκειται για την καταγραφή και επεξεργασία των ενεργειών των επιχειρήσεων και οργανισμών με τρόπο συστηματικό και οργανωμένο. Έτσι, κάθε οικονομική οντότητα είναι υποχρεωμένη από το νόμο να συντάσσει συγκεκριμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις οι οποίες απεικονίζουν την οικονομική θέση της επιχείρησης. Η λογιστική συμβάλλει σε αυτή ακριβώς τη διαδικασία, αφού είναι η επιστήμη εκείνη που – με τη χρήση κατάλληλων εργαλείων- συμβάλλει στη συστηματική κατάταξη των οικονομικών πράξεων εντός της επιχείρησης, στην ανάλυσή τους και την ερμηνεία τους. Σκοπός της διαδικασίας αυτής είναι η παροχή έγκυρων πληροφοριών σχετικά με τα αποτελέσματα της λειτουργίας της επιχείρησης, ώστε να είναι εφικτή η αξιολόγηση και η λήψη ορθολογικών αποφάσεων από τους ενδιαφερόμενους (Andon et al., 2007).

Συγκεκριμένα, οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις χρειάζεται να πληροφορούν τα ενδιαφερόμενα μέρη (για τα οποία γίνεται αναφορά παρακάτω) σχετικά με:

- Τα περιουσιακά στοιχεία
- Τις ταμειακές ροές
- Τις υποχρεώσεις
- Τη διαχείριση των ιδίων και ξένων κεφαλαίων
- Την εκτίμηση των μελλοντικών ροών
- Τις μεταβολές των κεφαλαίων

Προκειμένου η παραπάνω πληροφόρηση να είναι χρήσιμη στα ενδιαφερόμενα μέρη, χρειάζεται να έχει κάποια ποιοτικά χαρακτηριστικά. Μάλιστα, τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα, τα οποία έχουν αναπτυχθεί στην προσπάθεια δημιουργίας ενός κοινού πλαισίου χρηματοοικονομικής πληροφόρησης, ορίζουν ότι οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις χρειάζεται να έχουν ποιοτικά χαρακτηριστικά, κάποια από τα οποία είναι βασικά και κάποια τα οποία συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας της λογιστικής πληροφόρησης (IFRS, 2018). Τα βασικά ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι δύο:

- **Συνάφεια**

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις χρειάζεται να είναι έτσι προετοιμασμένες, ώστε να βοηθούν τους χρήστες τους να αξιολογούν διάφορα γεγονότα και να αποφασίζουν σχετικά με τις προβλέψεις τους και τις μελλοντικές (ή και προηγούμενες) αποφάσεις τους.

- **Κατανοησιμότητα**

Η κατανοησιμότητα αποτελεί βασικό ποιοτικό χαρακτηριστικό των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι πληροφορίες που αυτές παρέχουν, προκειμένου να είναι χρήσιμες για τους ενδιαφερόμενους, πρέπει καταρχάς και είναι κατανοητές. Έτσι, χρειάζεται οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις να προετοιμάζονται με τρόπο απλό και σαφή, ώστε να είναι δυνατή η «ανάγνωσή» τους ακόμη και από άτομα με περιορισμένη γνώση της λογιστικής.

Τα επιπλέον χαρακτηριστικά είναι τα παρακάτω:

- **Πιστή απεικόνιση**

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να απεικονίζουν την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης, χωρίς λάθη, παραλείψεις ή απόκρυψη στοιχείων.

- **Συγκρισιμότητα**

Μια βασική λειτουργία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι η σύγκριση των οικονομικών δραστηριοτήτων και αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων. Η σύγκριση αυτή μπορεί να αφορά την οικονομική κατάσταση της ίδιας επιχείρησης διαχρονικά, ή την οικονομική κατάσταση μεταξύ ομοειδών – συνήθως – επιχειρήσεων.

- **Εγκαιρότητα**

Η χρηματοοικονομική πληροφόρηση πρέπει να παρέχεται σε εύλογο χρόνο, ώστε να είναι έγκαιρη, δηλαδή να μην περιλαμβάνει παρωχημένα στοιχεία, γιατί μόνο τότε είναι και χρήσιμη για τους ενδιαφερόμενους.

- **Επαληθευσιμότητα**

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις πρέπει να απεικονίζουν τα πραγματικά οικονομικά γεγονότα, ώστε να είναι δυνατή η επαλήθευσή τους.

Τα παραπάνω ποιοτικά χαρακτηριστικά είναι αυτά που εξασφαλίζουν την ορθή απεικόνιση των οικονομικών μιας επιχείρησης. Ωστόσο, συχνά οι επιχειρήσεις, όπως αναλύεται

παρακάτω, χρησιμοποιούν μεθόδους παραποίησης της πραγματικής εικόνας, προκειμένου να εξυπηρετήσουν διάφορους σκοπούς.

Σχήμα 2.1: Τα ποιοτικά χαρακτηριστικά των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων

1.2 Τα είδη των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις τις οποίες είναι υποχρεωμένες οι επιχειρήσεις να συντάσσουν αλλά και να δημοσιεύουν είναι οι παρακάτω (Κάντζος, 2002):

1.2.1 Ισολογισμός

Ο ισολογισμός είναι η χρηματοοικονομική κατάσταση που συντάσσεται στο τέλος του οικονομικού έτους – το οποίο μπορεί να συμπίπτει ή όχι με το ημερολογιακό έτος. Πρόκειται για την κατάσταση που δείχνει την οικονομική θέση και την περιουσιακή κατάσταση της επιχείρησης τη στιγμή της σύνταξης του ισολογισμού. Ο ισολογισμός καταρτίζεται σε στήλες και σε κάθε στήλη, εκτός από τα τρέχοντα ποσά αναγράφονται και αυτά που αφορούν την προηγούμενη χρονιά, για λόγους άμεσης σύγκρισης. Παρακάτω, φαίνεται σχηματικά μια κατάσταση ισολογισμού.

Πίνακας 2.1: Δείγμα κατάστασης Ισολογισμού

ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΙΣΟΛΟΓΙΣΜΟΥ					
ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			ΠΑΘΗΤΙΚΟ		
	ΤΡΕΧΟΥ ΣΑ ΧΡΗΣΗ	ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ		ΤΡΕΧΟΥΣΑ ΧΡΗΣΗ	ΠΡΟΗΓΟΥ ΜΕΝΗ ΧΡΗΣΗ
ΠΑΓΙΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ		
ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ			ΜΑΚΡΟΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
			ΒΡΑΧΥΠΡΟΘΕΣΜΕΣ ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ		
ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ			ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ (ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ + ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ)		

Κατά την κατάρτιση του Ισολογισμού, ισχύει πάντα η ισότητα:

ΣΥΝΟΛΟ ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟΥ = ΣΥΝΟΛΟ ΠΑΘΗΤΙΚΟΥ

1.2.2 Αποτελέσματα χρήσης

Ο λογαριασμός Αποτελεσμάτων Χρήσης είναι η χρηματοοικονομική κατάσταση που απεικονίζει το αποτέλεσμα της οικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης, δηλαδή το κέρδος ή τη ζημιά, στη διάρκεια του οικονομικού έτους. Έτσι, σε αυτόν καταχωρούνται οι συναλλαγές που αφορούν τα έσοδα και τα έξοδα της επιχείρησης.

1.2.3 Κατάσταση ταμειακών ροών

Η κατάσταση ταμειακών ροών είναι αυτή που απεικονίζει το επίπεδο ρευστότητας της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, απεικονίζει τις ταμειακές πράξεις (εισροές και εκροές) που διενεργούνται κατά τη λειτουργία της επιχείρησης.

1.2.4. Κατάσταση μεταβολών οικονομικής θέσης

Η κατάσταση μεταβολών οικονομικής θέσης απεικονίζει τις μεταβολές των Ιδίων κεφαλαίων, δηλαδή της περιουσίας της επιχείρησης.

1.2.5 Παράρτημα – επεξηγηματικές σημειώσεις

Το παράρτημα (ή επεξηγηματικές σημειώσεις) αποτελεί ένα σημαντικό κείμενο το οποίο συνοδεύει τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Πρόκειται για την παροχή πληροφοριών σχετικά με τη λογιστική μέθοδο που χρησιμοποιεί η επιχείρηση, τον τρόπο αποσβέσεων, την πολιτική δανεισμού, τη μερισματική πολιτική και γενικά πληροφοριών που συμβάλλουν στην καλύτερη κατανόηση της χρηματοοικονομικής δραστηριότητας της επιχείρησης ή του οργανισμού.

1.3 Τα ενδιαφερόμενα μέρη

Όπως ήδη αναφέρθηκε, μια βασική αιτία κατάρτισης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων είναι η ενημέρωση των ενδιαφερομένων μερών. Οι χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι διάφοροι, όπως ποικίλες είναι και οι αιτίες που οι ενδιαφερόμενοι χρειάζονται τη σχετική πληροφόρηση. Παρακάτω αναφέρονται οι σημαντικότερες ομάδες ενδιαφερομένων (Κάντζος, 2002).

Η διοίκηση της επιχείρησης αποτελεί την πρώτη ομάδα που χρειάζεται να έχει σαφή, έγκυρη και έγκαιρη πληροφόρηση. Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις αποτελούν βασικό εργαλείο το οποίο συμβάλλει στην αξιολόγηση της πορείας της επιχείρησης, τον ορισμό στρατηγικών και στόχων, τον συνεχή έλεγχο και την αξιολόγηση των αποφάσεων. Μέσω της ανάλυσης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, η διοίκηση μπορεί να λάβει σαφή εικόνα της κερδοφορίας, της δυναμικότητας της επιχείρησης και να αποφασίσει για μελλοντικές κινήσεις.

Οι εργαζόμενοι αποτελούν, επίσης, μια βασική ομάδα χρηστών των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το βασικό στοιχείο που ενδιαφέρει τους εργαζομένους είναι η καλή οικονομική κατάσταση και σταθερότητα της επιχείρησης, η καλή κατάσταση ρευστότητας και η ύπαρξη μακροχρόνιας προοπτικής. Όλα αυτά συντελούν στο να νιώθουν οι εργαζόμενοι σιγουριά στην επιχείρηση που εργάζονται.

Οι δανειστές / πιστωτές είναι μια ακόμη βασική ομάδα ενδιαφερομένων σχετικά με τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Πιστωτές μιας επιχείρησης μπορεί να είναι οι

προμηθευτές της. Επίσης, δανειστές είναι οι τράπεζες ή άλλοι χρηματοπιστωτικοί οργανισμοί από τους οποίους η επιχείρηση λαμβάνει δάνεια για να χρηματοδοτήσει τις δραστηριότητές της. Στην περίπτωση του δανεισμού, η επιχείρηση χρειάζεται να έχει τη δυνατότητα να αποπληρώνει το χρέος της και τον τόκο που αυτό συνεπάγεται, ανάλογα με τη συμφωνία που υπάρχει με τον δανειστή. Έτσι, οι δανειστές ενδιαφέρονται για την αξία των περιουσιακών στοιχείων της επιχείρησης, τη διάρθρωση των κεφαλαίων της, τη δυνατότητα ρευστότητας αλλά και τη γενικότερη οικονομική κατάσταση και δυναμική της επιχείρησης.

Οι επενδυτές / μέτοχοι είναι οι άνθρωποι που παρέχουν τα κεφάλαιά τους προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τις δραστηριότητες μια επιχείρησης, με σκοπό την αποκόμιση κέρδους (μέρισμα). Μάλιστα, η επενδυτική δραστηριότητα ενέχει σημαντικό κίνδυνο και οι επενδυτές, προκειμένου να μειώσουν το ρίσκο, χρειάζεται να έχουν αξιόπιστες πληροφορίες για την επιχείρηση. Έτσι, ενδιαφέρονται για τη γενικότερη οικονομική της κατάσταση, την κερδοφορία της, τις μελλοντικές προοπτικές.

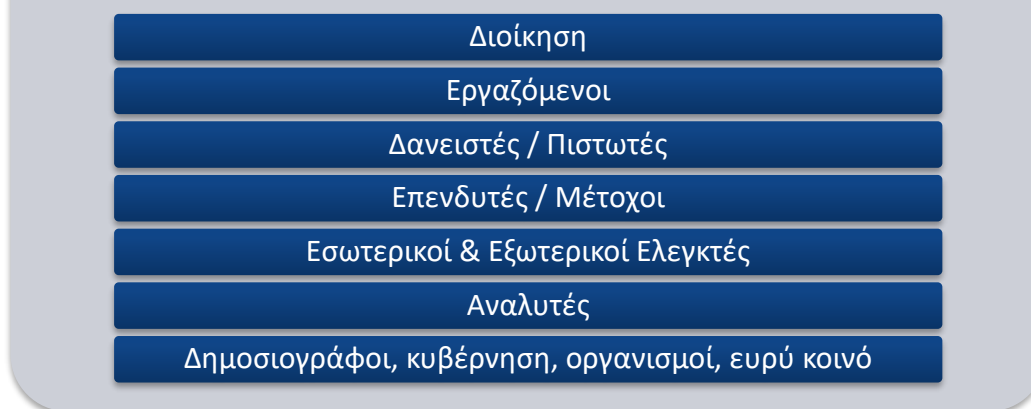
Οι ελεγκτές, εσωτερικοί ή εξωτερικοί, αποτελούν μια ομάδα ενδιαφερομένων, η οποία ασχολείται με τον έλεγχο των χρηματοοικονομικών καταστάσεων προκειμένου να διαπιστώσουν τη συμμόρφωση ως προς τη νομοθεσία, πιθανά σφάλματα ή παραλείψεις που αλλοιώνουν την παρεχόμενη πληροφόρηση.

Οι αναλυτές χρησιμοποιούν τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων προκειμένου να τις αξιολογήσουν. Οι αναλυτές αξιολογούν τις επιχειρήσεις κυρίως όταν αυτές πρόκειται να εισαχθούν στο χρηματιστήριο, όταν επιθυμούν να αυξήσουν το κεφάλαιό τους ή σε περιπτώσεις συγχωνεύσεων και εξαγορών.

Τέλος, υπάρχουν και άλλες ομάδες ενδιαφερομένων οι οποίες, ανάλογα με την περίπτωση, μπορεί να ενδιαφέρονται για τις χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων.

Τέτοιες ομάδες είναι **οι δημοσιογράφοι, η κυβέρνηση, διάφοροι οργανισμοί ή το ευρύ κοινό.**

Χρήστες των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων των Επιχειρήσεων

Σχήμα 2.1: Χρήστες των Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων των Επιχειρήσεων

1.4 Η έννοια της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων

Ύστερα από την αναφορά στους χρήστες των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, μπορεί κάποιος να καταλάβει πως οι επιχειρήσεις, προκειμένου να τους ικανοποιήσουν, χρειάζεται να παρουσιάζουν στοιχεία που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις τους. Όταν, όμως, αυτά τα στοιχεία δεν δείχνουν την επιθυμητή εικόνα – σύμφωνα με την οικονομική δραστηριότητα της επιχείρησης – τότε, συχνά, οι υπεύθυνοι αποφασίζουν να παραποιήσουν τις χρηματοοικονομικές αναφορές τους.

Η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων είναι μια διαδικασία η οποία δεν αποτελεί πρόσφατο φαινόμενο και είναι ευρύτερα γνωστή ως «Δημιουργική Λογιστική» (Ακρανικο & Umoren, 2018). Πρόκειται στην ουσία για την «εκμετάλλευση» των κενών που παρουσιάζουν τα διάφορα λογιστικά συστήματα και κανόνες, προκειμένου να παρουσιαστούν τα στοιχεία με τρόπο αληθοφανή, αλλά όχι αληθή. Κάποιες, φορές, μάλιστα, η παραποίηση φτάνει στα όρια της απάτης.

Η Δημιουργική Λογιστική μπορεί να πάρει δύο βασικές μορφές, τη χρηματοδότηση εκτός Κατάστασης Χρηματοοικονομικής Θέσης (Off Balance Sheet Financing) και την ωραιοποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων (Window Dressing), (Ghosh, 2010). Κατά καιρούς έχουν δοθεί διάφοροι ορισμοί για την παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων. Ο Copeland (1968), είναι από τους πρώτους που όρισαν την παραποίηση των οικονομικών

καταστάσεων ως μια προσπάθεια της διοίκησης της επιχείρησης να παρουσιάσει αυξημένα ή μειωμένα αποτελέσματα. Σύμφωνα με έναν νεότερο ορισμό, η χειραγώγηση των αποτελεσμάτων αποτελεί παρέμβαση κατά τη διαδικασία κατάρτισης των οικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων, προκειμένου να παραπλανηθούν κάποιοι από τους ενδιαφερόμενους ή να επηρεαστούν συμβατικά αποτελέσματα που σχετίζονται με τα δημοσιευμένα χρηματοοικονομικά στοιχεία (Healy & Wahlen, 1999). Ο Baralexis (2004) ορίζει την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων, και συγκεκριμένα τη Δημιουργική Λογιστική, ως μια διαδικασία η οποία εκμεταλλεύεται τους ισχύοντες νόμους και κανόνες – ή τους παραβαίνει – με στόχο να παρουσιαστούν οι καταστάσεις αυτές όπως επιθυμούν οι ιδιοκτήτες των επιχειρήσεων και όχι όπως πραγματικά είναι.

Οι παραπάνω ορισμοί δίνουν την έννοια της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, όπως αυτή δόθηκε από διάφορους μελετητές. Στο επόμενο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στις αιτίες παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων στους συνηθέστερους τρόπους που επιλέγονται καθώς και στους τρόπους ανίχνευσης της παραποίησης των καταστάσεων αυτών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΑΙΤΙΕΣ & ΜΕΘΟΔΟΙ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ ΤΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΩΝ

2.1 Αιτίες παραποίησης των Λογιστικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων

Η παραποίηση των Λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων αποτελεί μια συνήθη πρακτική η οποία εφαρμόζεται για διάφορους λόγους. Οι μελετητές έχουν εντοπίσει μια σειρά από κίνητρα τα οποία οδηγούν στη χρήση της δημιουργικής λογιστικής. Παρακάτω παρουσιάζονται τα σημαντικότερα από αυτά.

2.1.1 Τήρηση των στόχων που έχει θέσει η επιχείρηση

Κάθε επιχείρηση θέτει, συνήθως στο τέλος ενός οικονομικού έτους τους στόχους για το επόμενο. Ιδιαίτερα οι στόχοι που αφορούν στο ύψος των πωλήσεων, των κερδών, των τιμών των μετοχών είναι σημαντικό να επιτευχθούν, αφού τόσο οι μέτοχοι όσο και οι μελλοντικοί επενδυτές επηρεάζονται θετικά. Εξάλλου, συχνά, η επίτευξη των στόχων συνοδεύεται από bonus ή άλλες παροχές για τα ανώτερα στελέχη, οπότε, στην περίπτωση που οι στόχοι δεν έχουν επιτευχθεί, μπορεί να επιδιωχθεί η παραποίηση των οικονομικών καταστάσεων (Bhasin, 2016α).

2.1.2 Προσδοκίες αγοράς

Κάθε επιχείρηση λειτουργεί σε έναν συγκεκριμένο κλάδο και δραστηριοποιείται σε μια αγορά. Οι προσδοκίες της αγοράς αναφέρονται στις εκτιμήσεις που διαμορφώνονται σχετικά με την πορεία της επιχείρησης και τις προσδοκίες για τη μελλοντική της εξέλιξη. Είναι θετικό για μια επιχείρηση οι εκτιμήσεις και οι προσδοκίες να είναι ευνοϊκές, γιατί με τον τρόπο αυτό επηρεάζονται όλοι οι ενδιαφερόμενοι. Επηρεάζονται οι επενδυτές, οι οποίοι κάνουν κινήσεις ανάλογα με τις εκτιμήσεις των αναλυτών (Nelson et al., 2003).

2.1.3 Υποχρεώσεις

Μια ακόμη αιτία που οδηγεί τις επιχειρήσεις στη χρήση της δημιουργικής λογιστικής είναι η δυνατότητα ανταπόκρισης στις υποχρεώσεις τους. Όλες οι επιχειρήσεις, προκειμένου να χρηματοδοτήσουν τη δραστηριότητά τους καταφεύγουν στο δανεισμό. Ωστόσο, όταν αυτές αντιμετωπίζουν προβλήματα ρευστότητας και γενικά χειροτέρευσης της χρηματοοικονομικής τους κατάστασης, μπορεί να παραποιήσουν τα λογιστικά στοιχεία τους, ώστε να μην «ανησυχήσουν» τους δανειστές τους, αλλά και να μη χρειαστεί να υλοποιήσουν ρήτρες που οφείλονται στη μη δυνατότητα ανταπόκρισης στις δανειακές τους υποχρεώσεις (Beatty et al., 2002).

2.1.4 Οικονομικές συνθήκες

Η χρήση μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων συχνά οφείλεται και στις οικονομικές συνθήκες που επικρατούν. Έτσι, όταν οι συνθήκες είναι τέτοιες που οδηγούν σε μείωση πωλήσεων και γενικά χειροτέρευση των οικονομικών αποτελεσμάτων των επιχειρήσεων, αυτές μπορεί να θελήσουν να ωραιοποιήσουν την εικόνα τους για να συνεχίσουν να δείχνουν κέρδη, προκειμένου να διατηρήσουν την εικόνα τους, να μην δημιουργούν πρόσθετες ανησυχίες στους επενδυτές αλλά και στο εσωτερικό τους περιβάλλον (πχ. τους εργαζομένους) (Shah & Butt, 2010).

2.1.5 Λήψη χρηματοδότησης

Όταν μια επιχείρηση επιθυμεί να καταφύγει στο δανεισμό, συνήθως ωραιοποιεί τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις, ώστε να γίνει ελκυστική στους δανειστές και να τους κάνει να τη θεωρήσουν φερέγγυα όσο αφορά την αποπληρωμή των χρεών (Remenaric et al, 2018).

2.1.6 Αλλαγή Διοίκησης

Όταν μια επιχείρηση αλλάζει τα Διοικητικά της Στελέχη, είναι φυσικό αυτά να θέλουν να επιδείξουν καλύτερα αποτελέσματα όσο αφορά τη διαχείριση και τις επιδόσεις της επιχείρησης, σε σχέση με πριν. Όταν αυτό δε συμβαίνει, τότε χρησιμοποιούνται πρακτικές

δημιουργικής λογιστικής για την ωραιοποίηση των λογιστικών καταστάσεων (Remenaric et al, 2018).

2.1.7 Είσοδος στο Χρηματιστήριο / Αύξηση Μετοχικού Κεφαλαίου

Η είσοδος μιας επιχείρησης στο χρηματιστήριο ή η αύξηση του μετοχικού της κεφαλαίου μπορούν να οδηγήσουν στην παραποίηση των λογιστικών της καταστάσεων. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι μια κερδοφόρα και με καλή οικονομική κατάσταση επιχείρηση μπορεί να προσελκύσει επενδυτές ώστε να αποκτήσει μετοχικό κεφάλαιο ή να το αυξήσει (Remenaric et al, 2018).

Σχήμα 3.1: Αιτίες παραποίησης των Λογιστικών Καταστάσεων των επιχειρήσεων

2.2 Γενική αναφορά στις μεθόδους παραποίησης των Χρηματοοικονομικών καταστάσεων

Οι υπεύθυνοι σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων και οργανισμών χρησιμοποιούν πλήθος μεθόδων προκειμένου να παραποιήσουν τα στοιχεία των επιχειρήσεων προς όφελός τους. Αυτό οφείλεται κυρίως στο γεγονός ότι οι ομάδες των

λογαριασμών που τηρούνται υποδιαιρούνται σε πολλές επιμέρους υποομάδες κονδυλίων. Επίσης, ανάλογα με τη δραστηριότητα μιας επιχείρησης, το μέγεθός της, τη νομική της οντότητα, υπάρχουν διαφορετικοί λογιστικοί κανόνες που χρειάζεται να εφαρμοστούν. Τέλος, συχνά υπάρχει ευχέρεια ως προς τον τρόπο απεικόνισης των χρηματοοικονομικών στοιχείων (λογιστικά πρότυπα) από την ίδια τη νομοθεσία, ενώ παρατηρούνται και περιπτώσεις όπου υπάρχουν κενά στη νομοθεσία, τα οποία οι επιχειρήσεις εκμεταλλεύονται προς όφελός τους. Όλα τα παραπάνω συντελούν ώστε οι επιχειρήσεις να χρησιμοποιούν διάφορους τρόπους παραποίησης.

Όποιο τρόπο κι αν ακολουθεί κάποια επιχείρηση προκειμένου να παραποιήσει τα οικονομικά της αποτελέσματα, αυτός εφαρμόζεται στις χρηματοοικονομικές τις καταστάσεις και συγκεκριμένα (Φίλιος, 2003):

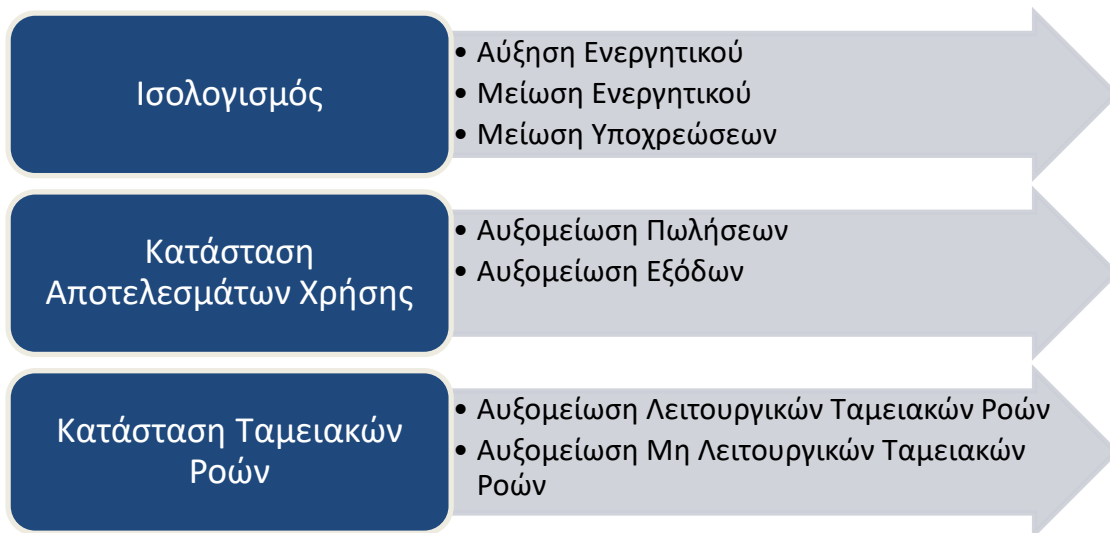
- Στον Ισολογισμό, όπου συνήθως βελτιώνεται η Καθαρή Θέση της επιχείρησης. Είναι γνωστό ότι ισχύει η σχέση:

$$\text{ΕΝΕΡΓΗΤΙΚΟ} = \text{ΚΑΘΑΡΗ ΘΕΣΗ} + \text{ΥΠΟΧΡΕΩΣΕΙΣ}$$

Οπότε η βελτίωση της Καθαρής Θέσης γίνεται μέσω της αύξησης κάποιων στοιχείων του Ενεργητικού είτε μέσω της εμφάνισης μειωμένων Υποχρεώσεων.

- Στην Κατάσταση των Αποτελεσμάτων Χρήσης, όπου παρουσιάζονται αυξημένα ή μειωμένα κέρδη, ανάλογα με το σκοπό της επιχείρησης. Η αυξομείωση των κερδών επιτυγχάνεται με την αυξομείωση των λογαριασμών των Πωλήσεων ή των Εξόδων
- Στην Κατάσταση Ταμειακών Ροών, όπου συνήθως αυξάνονται τα Ταμειακά Διαθέσιμα (μέσω της αυξομείωσης των Λειτουργικών και μη Λειτουργικών Ταμειακών Ροών), ώστε να παρουσιαστεί βελτιωμένη η ρευστότητα της επιχείρησης. Μάλιστα, ενώ η ύπαρξη ταμειακών διαθεσίμων είναι σημαντική για τα ενδιαφερόμενα μέρη, ωστόσο η χρήση της δημιουργικής ταμειακής λογιστικής είναι δυσκολότερη από αυτή της παραποίησης των κερδών της επιχείρησης.

Στο παρακάτω σχήμα φαίνονται συνοπτικά οι βασικές μέθοδοι παραποίησης που χρησιμοποιούνται σε κάθε χρηματοοικονομική κατάσταση των επιχειρήσεων.

Σχήμα 3.2: Συνοπτικά, οι μέθοδοι παραποίησης που χρησιμοποιούνται σε κάθε Χρηματοοικονομική Κατάσταση των επιχειρήσεων

Παρακάτω, αναφέρονται πιο αναλυτικά οι τρόποι παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων που χρησιμοποιούνται πιο συχνά.

2.3 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της αύξησης των εσόδων

2.3.1 Λογαριασμός «Πωλήσεις»

Η χειραγώγηση των Πωλήσεων αποτελεί μια συνήθη πρακτική παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις μπορούν να επέμβουν στο πότε αναγνωρίζεται μια πώληση και το έσοδο που προκύπτει από αυτή. Έτσι, υπάρχει διακριτική ευχέρεια σχετικά με την καταγραφή της ταμειακής ροής, κάτι που μπορεί να μεταβάλλει τα έσοδα – και τα κέρδη – των επιχειρήσεων. Συνήθως, οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε πρόωρη εγγραφή και αναγνώριση των πωλήσεων, ώστε να αυξήσουν τα κέρδη τους. Επίσης, ένας άλλος τρόπος αύξησης των πωλήσεων, είναι οι επιχειρήσεις να δανείζουν τους πελάτες τους και αυτοί με τη σειρά τους να πραγματοποιούν αγορές, αυξάνοντας, εικονικά, τις πωλήσεις (Φίλιος, 2003).

2.3.2 Λογαριασμός «Τόκοι Εισπρακτέοι»

Οι τόκοι από επενδύσεις αποτελούν ένα έσοδο για τις επιχειρήσεις. Οι επενδύσεις μπορεί να αφορούν διαφόρους τύπους χρεογράφων αλλά και καταθέσεις στις τράπεζες. Συχνά, οι επιχειρήσεις επενδύουν σε συνάλλαγμα, ώστε να εκμεταλλευτούν προς όφελός τους τη συναλλαγματική διαφορά και να εμφανίζουν έτσι αυξημένα κέρδη. Αυτή την πρακτική χρησιμοποίησε η Βρετανική Αεροπορική εταιρία Polly Peck, η οποία δανειζόταν με χαμηλό επιτόκιο σε ελβετικά φράγκα και στη συνέχεια τα επένδυε σε τράπεζα στην Τουρκία σε τουρκικά δηνάρια με υψηλό επιτόκιο (Jones, 2010).

2.3.3 Λογαριασμοί «Λειτουργικών Κερδών» και «Μη Λειτουργικών Κερδών»

Προκειμένου οι επιχειρήσεις να αυξήσουν τα έσοδά τους, μπορεί να εμφανίσουν πωλήσεις μη – λειτουργικών στοιχείων (πχ. παγίων) ως λειτουργικά έσοδα (έσοδα από πωλήσεις εμπορικών ειδών). Μια τέτοια πρακτική ακολούθησε η IBM το 1999 και κλήθηκε να λογοδοτήσει στην Αμερικανική Επιτροπή Ανταλλαγής Χρεογράφων (Jones, 2010).

2.3.4 Ανταλλαγή χρηματοοικονομικών προϊόντων (χρεογράφων)

Οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν διάφορα χρηματοοικονομικά προϊόντα, όπως οι συμβάσεις ανταλλαγής υποχρεώσεων (swaps) προκειμένου να επηρεάσουν τα κέρδη τους. Έτσι, ανταλλάσσουν χρεόγραφα με άλλες επιχειρήσεις, παρουσιάζοντας τη συναλλαγή ως πώληση, με αποτέλεσμα να αυξάνουν τα έσοδά τους. Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Enron, η οποία αντάλλαξε χρεόγραφα αξίας 500 εκατ. δολαρίων με την Qwest το 2001 και τα παρουσίασε ως πώληση (Fusaro & Miller, 2002).

2.4 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της μείωσης των εξόδων

2.4.1 Λογαριασμοί «Προβλέψεις»

Οι προβλέψεις για εκτιμώμενα μελλοντικά έξοδα καθώς και οι προβλέψεις για επισφαλείς απαιτήσεις είναι δύο λογαριασμοί προβλέψεων οι οποίοι χρησιμοποιούνται προκειμένου να μειωθούν τα έξοδα και έτσι να αυξηθεί η Καθαρή Θέση της επιχείρησης. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις μειώνουν τις «Προβλέψεις για επισφαλείς Πελάτες» ή ακόμη και δεν τις

εμφανίζουν καθόλου, ώστε να μην καταγράφουν ζημιές, όπως φαίνεται από την έρευνα του Lee (2016) σε επιχειρήσεις στη Ν. Κορέα.

2.4.2 Λογαριασμοί Φορολογικών Υποχρεώσεων

Η απόδοση φόρων αποτελεί βασικό έξοδο για τις επιχειρήσεις, οπότε η μείωση του ποσού του αποδιδόμενου φόρου μπορεί να συμβάλλει στην εμφάνιση αυξημένων εσόδων. Η μείωση του συγκεκριμένου εξόδου γίνεται με πλήθος πρακτικών, ανάλογα με το νομοθετικό πλαίσιο που ισχύει σχετικά με τις φοροαπαλλαγές, το ποσοστό φορολογίας εισοδήματος, τις δωρεές κ.α. Είναι χαρακτηριστικό ότι οι επιχειρήσεις αναζητούν συνεχώς τρόπους φοροαπαλλαγών και οι λογιστές αναπτύσσουν συνδυασμούς που συμβάλλουν στη μείωση της φορολόγησης, μάλιστα στο πλαίσιο που ορίζει η νομοθεσία (Jones, 2010).

2.4.3 Big Bath Πρακτικές

Η πρακτική big bath αναφέρεται στην προσπάθεια εμφάνισης αυξημένων εξόδων σε μία λογιστική χρήση, ώστε οι επόμενες να εμφανίζουν αυξημένα κέρδη. Οι Fiechter & Meyer (2010), διερεύνησαν την χρήση της πρακτικής αυτής, χρησιμοποιώντας δείγμα 552 τραπεζών στις ΗΠΑ και κατέληξαν ότι, μέσω της διακριτικής αποτίμησης των χρεογράφων στην εύλογη αξία, χειραγωγούσαν τα κέρδη.

2.4.4 Λογαριασμός «Αποθέματα»

Η απογραφή των αποθεμάτων είναι μια διαδικασία η οποία ακολουθεί διάφορους τρόπους ως προς την αποτίμησή τους. Επιπλέον, είναι ένας λογαριασμός που επηρεάζει τόσο τον Ισολογισμό (Ενεργητικό), όσο και την Κατάσταση Αποτελεσμάτων Χρήσης (Κόστος Πωληθέντων). Έτσι, είναι συχνή η χρήση του λογαριασμού αυτού προκειμένου να παραποιηθούν οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων είναι συνήθης. Για να γίνει πιο κατανοητός ο τρόπος που μπορούν να επηρεάσουν οι συντάκτες των οικονομικών καταστάσεων το λογαριασμό «Αποθέματα», αναφέρεται ότι η καταγραφή των αποθεμάτων μπορεί να γίνει στην αξία χρήσης ή την τρέχουσα αξία, ενώ υπάρχουν διάφοροι τρόποι (πχ. (FIFO – First In First Out ή LIFO - Last In First Out, Μέσος Σταθμικός) αποτίμησης που μπορούν να χρησιμοποιηθούν ανάλογα ώστε να εμφανιστούν μειωμένα τα έξοδα (Γαγάνης & Ζοπουνίδης, 2008).

2.4.5 Κεφαλαιοποίηση Εξόδων

Η κεφαλαιοποίηση των εξόδων οδηγεί στη μείωσή τους και αποτελεί συνήθη τρόπο χειραγώγησης των κερδών. Έτσι, οι επιχειρήσεις κεφαλαιοποιούν πληρωτέους τόκους, έξοδα Έρευνας και Ανάπτυξης. Ο συγκεκριμένος τρόπος έχει μάλιστα χρησιμοποιηθεί στην περίπτωση διεθνώς γνωστών εταιρικών σκανδάλων, όπως αυτό της WorldCom (Hopkins, 2002).

2.4.6 Λογαριασμός «Αποσβέσεις»

Οι Αποσβέσεις αποτελούν έξοδο το οποίο δεν εμφανίζεται στο ταμείο, αλλά υπολογίζεται προκειμένου να επιμεριστεί το κόστος πάγιων στοιχείων του ενεργητικού στο χρόνο. Υπάρχουν διάφορες μέθοδοι αποσβέσεων και, ανάλογα με το ποια επιλέγεται, αλλάζει η ωφέλιμη ζωή του παγίου. Έτσι, όταν η ωφέλιμη ζωή του παγίου επιμηκύνεται, το ύψος των αποσβέσεων κατανέμεται σε περισσότερα έτη, μειώνοντας τα έξοδα αποσβέσεων ανά έτος. Και στην περίπτωση των Αποσβέσεων, οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τα περιθώρια που τους παρέχει η ισχύουσα νομοθεσία (Shadid & Ali, 2016).

2.5 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της αύξησης στοιχείων του Ενεργητικού

2.5.1 Αύξηση της υπεραξίας της επιχείρησης

Η υπεραξία αναφέρεται στις περιπτώσεις εξαγορών και συγχωνεύσεων. Η αύξηση της υπεραξίας οδηγεί στην αύξηση των στοιχείων του ενεργητικού. Η νομοθεσία ορίζει τους τρόπους που εγγράφεται η υπεραξία μιας επιχείρησης και οι υπεύθυνοι προετοιμασίας των χρηματοοικονομικών καταστάσεων χρησιμοποιούν τα περιθώρια που τους παρέχονται ώστε να αυξήσουν το στοιχείο αυτό του ενεργητικού. Στο συμπέρασμα αυτό κατέληξαν οι Barton & Simko (2002), ύστερα από έρευνα σε 3.649 επιχειρήσεις στις Ηνωμένες Πολιτείες, το χρονικό διάστημα 1993-1999.

2.5.2 Αύξηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων

Ως άυλα περιουσιακά στοιχεία ορίζονται η «φήμη και πελατεία», τα «διπλώματα ευρεσιτεχνίας» και γενικά στοιχεία τα οποία προσδίδουν αξία στην επιχείρηση, χωρίς όμως να μπορούν να μετρηθούν με φυσικό τρόπο (πχ. απογραφή). Όπως γίνεται φανερό, η αποτίμηση των άυλων περιουσιακών στοιχείων είναι αρκετά υποκειμενική και μπορεί, για το λόγο αυτό, να αποτελέσει πεδίο εφαρμογής της δημιουργικής λογιστικής προκειμένου να αυξηθεί η αξία του ενεργητικού (Burgstahler & Eames, 2003).

2.6 Παραποίηση χρηματοοικονομικών καταστάσεων μέσω της μείωσης των Υποχρεώσεων

2.6.1 Εικονικές συναλλαγές με συνδεδεμένα μέρη

Ως συνδεδεμένα μέρη ορίζονται οι θυγατρικές και συγγενείς επιχειρήσεις. Η μείωση των υποχρεώσεων στην περίπτωση αυτή γίνεται μέσω συναλλαγών της μητρικής εταιρίας με τα συνδεδεμένα μέρη. Στην ουσία πρόκειται για έναν τρόπο χρηματοδότησης των επιχειρήσεων, ο οποίος αυξάνει το ενεργητικό τους, χωρίς να αυξάνει και τις υποχρεώσεις. Μάλιστα, προκειμένου οι συναλλαγές μεταξύ των συνδεδεμένων μερών να είναι όσο γίνεται διαφανείς, έχει αναπτυχθεί το Διεθνές Λογιστικό Πρότυπο 24 από την Επιτροπή Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (IASB), το οποίο υποχρεώνει τους Ομίλους επιχειρήσεων να δημοσιεύουν στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις τις συναλλαγές με τις θυγατρικές και συγγενείς εταιρίες (Grand Thornton, 2016). Χαρακτηριστικό είναι το παράδειγμα της Satyam στην Ινδία, η οποία χρησιμοποιούσε 327 συνδεδεμένες εταιρίες, προκειμένου να διενεργεί ψευδείς συναλλαγές (Bhasin, 2016β).

2.6.2 Λογαριασμός «Ίδια Κεφάλαια»

Προκειμένου να μειώσουν τις υποχρεώσεις τους οι επιχειρήσεις χρησιμοποιούν το λογαριασμό Ίδια Κεφάλαια, καταχωρώντας σε αυτόν δάνεια, όπως τα μετατρέψιμα ομολογιακά δάνεια, τα οποία μπορεί στο μέλλον να αποτελέσουν Ίδια Κεφάλαια. Ο τρόπος που χρησιμοποιείται μπορεί να είναι η συμφωνία μεταξύ της επιχείρησης και του δανειστή να μετατραπεί το χρέος σε μετοχές, οι οποίες αποτελούν περιουσιακό στοιχείο (Ίδια Κεφάλαια). Η αύξηση των Ιδίων Κεφαλαίων και η μείωση του χρέους, μειώνουν το βαθμό

μόγλευσης (αναλογία χρέους προς Ίδια Κεφάλαια) και αυξάνουν την πιστοληπτική ικανότητα της επιχείρησης (Aivazian et al., 2005).

2.7 Τρόποι περιορισμού της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων

2.7.1 Ύπαρξη ισχυρής νομοθεσίας και ενιαίων προτύπων

Το φαινόμενο της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων είναι σύννηθες, σε παγκόσμιο επίπεδο, και έχει απασχολήσει τους νομοθέτες και τους επιστήμονες της λογιστικής. Στο πλαίσιο της προσπάθειας περιορισμού του φαινομένου έχουν αναπτυχθεί και τα Λογιστικά Πρότυπα, σε εθνικό, ευρωπαϊκό και Διεθνές επίπεδο. Συγκεκριμένα, θεωρείται ότι η χρήση κοινά αποδεκτών και αναγνωρίσιμων κανόνων καταγραφής των λογιστικών πράξεων μπορεί να οδηγήσει στον καλύτερο έλεγχο και, επομένως, στην αποφυγή των παραποιήσεων. Έτσι, ενώ αρχικά η κάθε χώρα εφάρμοζε το δικό της σύστημα αποτύπωσης των χρηματοοικονομικών συναλλαγών (στην Ελλάδα, για παράδειγμα, υπήρχε το Γενικό Λογιστικό Σχέδιο), από το 1978 στην Ευρώπη, ξεκίνησε η συζήτηση για την υιοθέτηση κοινά αποδεκτών προτύπων. Για το σκοπό αυτό συστάθηκε και το Συμβούλιο Διεθνών Λογιστικών Προτύπων (International Accounting Standards Board). Έτσι, αναπτύχθηκαν τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα που υιοθετήθηκαν από τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και Διεθνώς. Τα Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα συνεχώς αναθεωρούνται ή συντάσσονται καινούρια, ανάλογα με τις ανάγκες, πάντα με στόχο την εξάλειψη των φαινομένων παραποίησης και την ανάπτυξη υγιούς κλίματος στις χρηματαγορές και τις κεφαλαιαγορές, ώστε να υποστηρίζεται και να προάγεται η επενδυτική δραστηριότητα (Καραγιάννης κ.α., 2014).

Τα παραπάνω έχουν υποστηριχθεί και από σχετικές μελέτες όπου φαίνεται ότι όταν υπάρχει ένα αυστηρό πλαίσιο χρηματοοικονομικής απεικόνισης, είναι δύσκολο, μακροχρόνια, μια επιχείρηση να χρησιμοποιεί πρακτικές παραποίησης των πραγματικών οικονομικών της αποτελεσμάτων, ακόμη κι αν διαθέτει στελέχη ικανά να χρησιμοποιούν τέτοιες τεχνικές (Tan & Jamal, 2003; Arya et al., 2003).

2.7.2 Ύπαρξη Εξωτερικού Ελέγχου (Ορκωτοί Λογιστές)

Ακόμη και στην περίπτωση της εφαρμογής της νομοθεσίας και των προτύπων, υπάρχει πάντα η πιθανότητα χρήσης μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Έτσι, η ύπαρξη εξωτερικού ελέγχου από ορκωτούς ελεγκτές μπορεί να συμβάλλει στην επιπλέον εξασφάλιση της ορθής απεικόνισης των οικονομικών αποτελεσμάτων στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις. Μάλιστα, στην Ελλάδα, η ύπαρξη εξωτερικού ελέγχου είναι υποχρεωτική για κάποιες επιχειρήσεις (Νεγκάκης & Ταχυνάκης, 2013). Βέβαια, προκειμένου ο εξωτερικός έλεγχος να είναι αποτελεσματικός, χρειάζεται οι εξωτερικοί ελεγκτές να τηρούν ένα βασικό κώδικα δεοντολογίας και να διενεργούν τους ελέγχους με ακεραιότητα, ανεξαρτησία, αντικειμενικότητα, εμπιστευτικότητα και να διακρίνονται από επαγγελματική επάρκεια. Εξάλλου, ακόμη και στις περιπτώσεις διεθνών οικονομικών σκανδάλων, οι επιχειρήσεις που εμπλέκονται σε αυτά υπόκεινται σε έλεγχο από ορκωτούς ελεγκτές (και ελεγκτικές εταιρίες). Παρόλα αυτά, αυτό δεν εμπόδισε τη χρήση πρακτικών παραποίησης (Bauwhede & Willekens, 2004).

2.7.3 Ύπαρξη εσωτερικού ελέγχου

Ο εσωτερικός έλεγχος από τους λογιστές και τα στελέχη των επιχειρήσεων αποτελεί έναν ακόμη τρόπο περιορισμού των φαινομένων παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Ο εσωτερικός έλεγχος, όπως και ο εξωτερικός, διενεργείται σύμφωνα με κάποιες αρχές δεοντολογίας και έχει σκοπό τον εντοπισμό λαθών και παραλείψεων, ηθελημένων ή μη (Βελέντζας κ.α., 2013). Προκειμένου ο εσωτερικός έλεγχος να είναι αποτελεσματικός χρειάζεται:

- να διενεργείται από στελέχη ικανά και με σχετική γνώση
- να υπάρχει το κατάλληλο λογιστικό σύστημα, ανάλογα με τις ανάγκες της δραστηριότητας της επιχείρησης
- να υπάρχει αποτελεσματική εσωτερική οργάνωση σε όλα τα επίπεδα

2.7.4 Ύπαρξη αποτελεσματικής Διοίκησης

Η ύπαρξη αποτελεσματικής διοίκησης σε μια επιχείρηση αποτελεί, επίσης, έναν παράγοντα περιορισμού της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Αρχικά, η ύπαρξη αποτελεσματικού εσωτερικού ελέγχου, όπως αναλύθηκε παραπάνω, συμβάλλει στη μείωση των φαινομένων δημιουργικής λογιστικής. Επίσης, ο διαχωρισμός των

αρμοδιοτήτων μεταξύ του Προέδρου του Διοικητικού Συμβουλίου και του Διευθύνοντα Συμβούλου συμβάλλει στην αποφυγή της παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων. Όταν τέτοιος διαχωρισμός δεν υφίσταται, υπάρχει συγκέντρωση αρμοδιοτήτων σε ένα πρόσωπο. Το πρόσωπο αυτό ισχυροποιεί τη θέση του στην επιχείρηση και μπορεί να αποτρέψει τον αποτελεσματικό έλεγχο (Jones, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΤΗΣ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ ΚΑΤΑΣΤΑΣΕΩΝ

Στο προηγούμενο κεφάλαιο έγινε αναφορά στις μεθόδους που χρησιμοποιούν οι επιχειρήσεις προκειμένου να παραποιήσουν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις και να εμφανίσουν διαφορετικά αποτελέσματα από αυτά που πραγματικά οφείλονται στη δραστηριότητά τους. Στο κεφάλαιο αυτό παρουσιάζονται Υποδείγματα που έχουν αναπτυχθεί από τους ερευνητές προκειμένου να ανιχνεύονται οι περιπτώσεις παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Οι τρόποι αυτοί αφορούν την ανάπτυξη κάποιων μοντέλων, τα οποία βασίζονται – στην πλειοψηφία τους – στη χρήση των λογαριασμών των δεδουλευμένων (accruals).

3.1 Η αρχή του «δεδουλευμένου»

Η αρχή του δεδουλευμένου αποτελεί βασική αρχή της λογιστικής επιστήμης, σύμφωνα με την οποία οι συναλλαγές αναγνωρίζονται όταν πραγματοποιούνται και όχι όταν υπάρχει η σχετική ταμειακή ροή (εισροή ή εκροή). Η αρχή του δεδουλευμένου είναι επίσης γνωστή ως αρχή της αυτοτέλειας των χρήσεων (Φίλιος, 2013). Η αυτοτέλεια των χρήσεων έχει και μια ακόμη έννοια: χρειάζεται σε κάθε οικονομικό έτος (χρήση) να απεικονίζονται στις χρηματοοικονομικές καταστάσεις μόνο τα έσοδα και έξοδα που αφορούν στη χρήση αυτή. Για το λόγο αυτό γίνονται εγγραφές προσαρμογής αλλά και προβλέψεων.

Οι λογαριασμοί των δεδουλευμένων είναι οι λογαριασμοί αυτοί οι οποίοι αυξομειώνονται από τους υπεύθυνους σύνταξης των λογιστικών καταστάσεων προκειμένου να ωραιοποιηθούν τα αποτελέσματα της εκμετάλλευσης. Οι λογαριασμοί των δεδουλευμένων προκύπτουν από τη διαφορά μεταξύ του αποτελέσματος της χρήσης και των χρηματοροών (εισροών / εκροών). Διακρίνονται σε προαιρετικούς, οι οποίοι συνήθως εμφανίζονται λόγω ύπαρξης παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων, και σε μη προαιρετικούς, οι οποίοι αφορούν τη λειτουργία της επιχείρησης. Τα μοντέλα τα οποία έχουν αναπτυχθεί και παρουσιάζονται παρακάτω, στην ουσία προσπαθούν να εντοπίσουν τους προαιρετικούς λογαριασμούς των δεδουλευμένων (Φίλιος, 2003).

3.1.1 Το Μοντέλο του Healy (1985)

Το Μοντέλο του Healy (1985) είναι αυτό που πρώτη φορά χρησιμοποιεί τα δεδουλευμένα για τον εντοπισμό της παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Ο Healy θέλησε να μελετήσει κατά πόσο χρησιμοποιούνται πρακτικές δημιουργικής λογιστικής από τα στελέχη των επιχειρήσεων, όταν αυτά αμείβονται με bonus αποδοτικότητας. Για το σκοπό αυτό μελέτησε τους λογαριασμούς δεδουλευμένων κάποιων επιχειρήσεων και υπέθεσε ότι, αφού το σύνολο των δεδουλευμένων αποτελείται από τα προαιρετικά (μη - κανονικά) και τα μη - προαιρετικά (κανονικά) δεδουλευμένα, όταν μια επιχείρηση δεν παραποιεί τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις τα μη - προαιρετικά ισούνται με τα συνολικά δεδουλευμένα της. Έτσι ανέπτυξε το παρακάτω μοντέλο:

Το Μοντέλο του Healy (1985)

$$NDA_{\tau,i} = \frac{\sum_t TA_i}{T}$$

$NDA_{\tau,i}$ = Μη προαιρετικά δεδουλευμένα για την επιχείρηση i το έτος τ

TA_i = Συνολικά δεδουλευμένα για την επιχείρηση i το έτος τ

T = Τα έτη μελέτης

3.1.2 Το μοντέλο DeAngelo (1986)

Το μοντέλο DeAngelo (1986), αναπτύχθηκε προκειμένου να εξεταστεί κατά πόσο χρησιμοποιούν πρακτικές παραποίησης των λογιστικών τους καταστάσεων οι επιχειρήσεις που, με δημόσια πρόταση, αποχωρούν από το χρηματιστήριο. Η DeAngelo (1986) ανέπτυξε το μοντέλο της, θέλοντας να βελτιώσει τα σφάλματα που παρουσιάζονται στο μοντέλο του Healy (1985) όταν το TA είναι μικρότερο του μηδενός, αφού στην περίπτωση αυτή φαινόταν ότι επιχειρήσεις που δεν παραποιούσαν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις, τις παραποιούσαν. Έτσι, ανέπτυξε το παρακάτω μοντέλο:

To Μοντέλο DeAngelo (1986)

$$EDA_{it} = (TA_{it} - TA_{it-1}) / A_{it-1}$$

EDA_{it} = Προαιρετικά Δεδουλευμένα της εταιρίας i το έτος t

TA_{it} = Συνολικά Δεδουλευμένα της εταιρίας i το έτος t

TA_{it-1} = Συνολικά Δεδουλευμένα της εταιρίας i το έτος $t-1$

A_{it-1} = Σύνολο Ενεργητικού της εταιρίας i το έτος $t-1$

3.1.3 Το Μοντέλο της Jones (1991)

Η Jones (1991), ανέπτυξε το μοντέλο της για να διερευνήσει κατά πόσο επιχειρήσεις που επιθυμούν να λάβουν εμπορική προστασία από επιτροπή της κυβέρνησης των Ηνωμένων Πολιτειών έναντι των ανταγωνιστών τους σε διεθνές επίπεδο, παραποιούν τις λογιστικές τους καταστάσεις. Για το σκοπό αυτό η Jones (1991), ανέπτυξε μια παλινδρόμηση συσχετίζοντας τα συνολικά δεδουλευμένα με τις μεταβολές στους λογαριασμούς «Πωλήσεις» και «Πάγια». Συγκεκριμένα, οι λογαριασμοί αυτοί θεωρήθηκαν ως αντιπροσωπευτικοί των κανονικών δεδουλευμένων. Έτσι, το μέρος των λογαριασμών που δεν εξηγείται από τις μεταβλητές αυτές, χρησιμοποιείται για την παραποίηση των λογιστικών καταστάσεων.

Το μοντέλο που ανέπτυξε η Jones (1991), είναι το παρακάτω:

Το Μοντέλο της Jones (1991)

$$TA_{it} / A_{i,t-1} = \alpha_1(1/A_{i,t-1}) + \alpha_2(\Delta REV_{it}/A_{i,t-1}) + \alpha_3(PPE_{i,t}/A_{i,t-1}) + e_{it}$$

ΔREV_{it} = Διαφορά των απαιτήσεων τον χρόνο t από τις απαιτήσεις τον χρόνο t-1

$A_{i,t-1}$ = Σύνολο Ενεργητικού το χρόνο t-1

$PPE_{i,t}$ = Σύνολο Πάγιου Ενεργητικού το χρόνο t για την επιχείρηση i

$\alpha_1, \alpha_2, \alpha_3$ = παράμετροι της επιχείρησης i

e_{it} = κατάλοιπα

$$TA_{it} = DCA_t - DLA_t - DCL_t - \text{Depreciation}$$

DCA_t = Κυκλοφορούν Ενεργητικό το έτος t μείον Κυκλοφορούν Ενεργητικό το έτος t-1

DLA_t = Ταμειακά Διαθέσιμα και Ισοδύναμα το έτος t μείον Ταμειακά Διαθέσιμα και Ισοδύναμα το έτος t-1

DCL_t = Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις το έτος t μείον Βραχυπρόθεσμες Υποχρεώσεις το έτος t-1

Depreciation = Αποσβέσεις

3.1.4 Το τροποποιημένο Μοντέλο της Jones (1995)

Το τροποποιημένο Μοντέλο της Jones (1995) αναπτύχθηκε για να ξεπεραστούν τα σφάλματα τύπου 2 που εμφανίζονται στην παλινδρόμηση λόγω των αυξήσεων στις πωλήσεις επί πιστώσει. Οι πωλήσεις επί πιστώσει συχνά χρησιμοποιούνται για την παραποίηση των

χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Το τροποποιημένο μοντέλο της Jones είναι τα παρακάτω:

Το τροποποιημένο Μοντέλο της Jones (1995)

$$\mathbf{TAC}_{it} / \mathbf{A}_{it} = \gamma_0 (1/\mathbf{A}_{it-1}) + \gamma_1 ((\mathbf{\Delta REV}_{it} - \mathbf{\Delta REC}_{it})/\mathbf{A}_{it-1}) + \gamma_2 (\mathbf{PPE}_{it} / \mathbf{A}_{it-1}) + \varepsilon_{it}$$

TAC_{it} = Συνολικά δεδουλευμένα της επιχείρησης *i* το έτος *t*

A_{it} = Σύνολο Ενεργητικού το χρόνο *t*

ΔREV_{it} = Μεταβολή στα έσοδα από πωλήσεις

ΔREC_{it} = Μεταβολή στις απαιτήσεις

PPE_{it} = Αξία ακινήτων, εγκαταστάσεων και εξοπλισμού επιχείρησης *i* το έτος *t*

ε_{it} = κατάλοιπα

γ_{0,γ}_{1,γ}₂ = παράμετροι

3.1.5 Το Μοντέλο των Dechow & Dichev (2002)

Οι Dechow & Dichev (2002) ανέπτυξαν ένα Μοντέλο προκειμένου να συνδέσουν τους λογαριασμούς δεδουλευμένων με τις χρηματικές εισροές και εκροές στην επιχείρηση. Επίσης, το μοντέλο εστιάζει στον βραχυπρόθεσμο ορίζοντα και δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί στον εντοπισμό στρεβλώσεων σε μακροπρόθεσμους λογαριασμούς δεδουλευμένων. Το μοντέλο των Dechow & Dichev (2002) είναι το παρακάτω:

Το Μοντέλο των Dechow & Dichev (2002)

$$\mathbf{\Delta WC} = \mathbf{a} + \mathbf{b}_1 \mathbf{CFO}_{t-1} + \mathbf{b}_2 \mathbf{CFO}_t + \mathbf{b}_3 \mathbf{CFO}_{t+1} + \mathbf{e}_t$$

ΔWC = Μεταβολή στις Απαιτήσεις + Αποθέματα – Αναβαλλόμενο Εισόδημα

CFO = Λειτουργικές Ταμειακές Ροές

a = Σταθερά

b₁,b₂,b₃ = Παράμετροι της επιχείρησης

e_t = Κατάλοιπα

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΕΜΠΕΙΡΙΚΕΣ ΕΡΕΥΝΕΣ ΔΙΕΡΕΥΝΗΣΗΣ ΧΡΗΣΗΣ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΚΗΣ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ

Στην Ελληνική και Διεθνή βιβλιογραφία υπάρχουν πολλές έρευνες οι οποίες προσπαθούν με τη χρήση διαφόρων μεθόδων να ανιχνεύσουν την ύπαρξη χρήσης δημιουργικής λογιστικής με σκοπό τη χειραγώγηση των κερδών των επιχειρήσεων.

Ο Σπαθής (2002) θέλησε να διερευνήσει την παραποίηση των χρηματοοικονομικών καταστάσεων ελληνικών επιχειρήσεων, στηριζόμενος στην υπάρχουσα διεθνή βιβλιογραφία, προκειμένου να αναπτύξει ένα μοντέλο το οποίο να είναι ικανό να εντοπίζει τη χειραγώγηση. Για το σκοπό αυτό επέλεξε ένα τυχαίο δείγμα ελληνικών εταιριών, του βιομηχανικού τομέα, οι οποίες ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας. Συνολικά, το δείγμα του αποτελούνταν από 76 επιχειρήσεις, 38 από τις οποίες είχαν αποδεδειγμένα παραποιημένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις (κάτι που φαινόταν από τα αποτελέσματα εκθέσεων Ορκωτών Λογιστών, φορολογικές παραβάσεις και ένταξή τους στην κατηγορία «υπό επιτήρηση» όσο αφορά τη δραστηριότητά τους στο Χρηματιστήριο), ενώ 38 επιχειρήσεις δεν φαινόταν να χρησιμοποιούν πρακτικές δημιουργικής λογιστικής. Αρχικά, βασισμένος στη διεθνή βιβλιογραφία, ο Σπαθής (2004), μελέτησε δέκα χρηματοοικονομικούς δείκτες για το δείγμα των επιχειρήσεων που επέλεξε και υπολόγισε το μέσο όρο κάθε δείκτη για κάθε ομάδα επιχειρήσεων. Στη συνέχεια, με τη μέθοδο της λογιστικής παλινδρόμησης κατέληξε στους δείκτες οι οποίοι θεωρούνται πιο πιθανό να φανερώνουν ότι μια επιχείρηση χειραγωγεί τις χρηματοοικονομικές της καταστάσεις. Συγκεκριμένα, συμπέρανε ότι οι επιχειρήσεις που έχουν υψηλό δείκτη «Αποθέματα / Πωλήσεις», υψηλό δείκτη «Σύνολο Πωλήσεων / Σύνολο Ενεργητικού» και χαμηλή τιμή του δείκτη «Z-score του Altman» είναι πιθανό να παραποιούν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις.

Η χρήση της δημιουργικής λογιστικής από επιχειρήσεις στην Ελλάδα διερευνήθηκε και από τον Baralexis (2004). Ο ερευνητής συμπεριέλαβε στο δείγμα του τόσο μικρές όσο και μεγάλες ελληνικές επιχειρήσεις και συμπέρανε ότι οι ελληνικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν πρακτικές χειραγώγησης κερδών, και μάλιστα σε υψηλό ποσοστό που φτάνει το 25%. Όσο αφορά τις μεγάλες επιχειρήσεις, η βασική μέθοδος παραποίησης είναι η αύξηση των κερδών, προκειμένου να φαίνονται πιο ελκυστικές στους επενδυτές και να διευκολύνονται στη χρηματοδότηση. Από την άλλη, οι μικρές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν μεθόδους παραποίησης των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων προκειμένου να παρουσιάζουν μειωμένη κερδοφορία, η οποία οδηγεί και σε χαμηλότερη φορολογία. Ο Baralexis (2004),

αναφέρει ακόμη πως στην Ελλάδα η νομοθεσία είναι έτσι αναπτυγμένη που επιτρέπει τη χρήση μεθόδων χειραγώγησης των κερδών, και μάλιστα με νόμιμο τρόπο, και αυτό αποτελεί μια βασική αιτία που οι ελληνικές επιχειρήσεις χρησιμοποιούν τις μεθόδους αυτές.

Οι Filip & Raffournier (2012), διερεύνησαν τη χρήση μεθόδων δημιουργικής λογιστικής από ευρωπαϊκές επιχειρήσεις τα χρόνια της κρίσης. Συγκεκριμένα, χρησιμοποίησαν στοιχεία από 6.901 επιχειρήσεις οι οποίες ήταν εισηγμένες στα Χρηματιστήρια 16 ευρωπαϊκών χωρών, για τα έτη 2006 έως 2009, θέλοντας να διαπιστώσουν την επίδραση της οικονομικής κρίσης στη χειραγώγηση των κερδών. Χρησιμοποίησαν το μοντέλο της Jones, για τη μέτρηση της ποιότητας των δεδουλευμένων, προκειμένου να εντοπίσουν πρακτικές χειραγώγησης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, τα κυρίως έτη της κρίσης, 2008-2009 παρουσιάστηκε μείωση της χειραγώγησης σε σχέση με τα δύο προηγούμενα έτη, αυτά της έναρξης της κρίσης. Ειδικότερα, μελετώντας τη χρήση πρακτικών χειραγώγησης σχεδόν σε όλα τα κράτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, διαπίστωσαν μείωση της χειραγώγησης και βελτίωση της ποιότητας των δεδουλευμένων. Οι ερευνητές διενήργησαν μια πανευρωπαϊκή έρευνα θέλοντας να παρουσιάσουν γενικευμένα και πιο αξιόπιστα αποτελέσματα σχετικά με την επίδραση της κρίσης στη χρήση μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των επιχειρήσεων. Παρόλα αυτά, συνέχισαν την έρευνά τους, μελετώντας κάθε χώρα ξεχωριστά. Σε αυτή την περίπτωση, είδαν πως υπήρχαν διαφορές ανά χώρα που δεν επιβεβαίωναν το γενικό συμπέρασμα. Έτσι, βρήκαν πως για τις επιχειρήσεις με έδρα την Αυστρία, το Βέλγιο, τη Γαλλία, τη Νορβηγία και την Πορτογαλία, παρουσιάστηκε αύξηση της χειραγώγησης των κερδών.

Οι Iatridis & Dimitras (2013), επίσης θέλησαν να μελετήσουν τη χειραγώγηση των κερδών σε καιρούς κρίσης. Έτσι, μελέτησαν δείγμα 66 Πορτογαλικών, 48 Ιρλανδέζικων, 273 Ιταλικών, 245 Ελληνικών και 157 Ισπανικών επιχειρήσεων, οι οποίες δεν ανήκουν στο χρηματοοικονομικό τομέα, για τα έτη 2005-2008 και 2009-2011. Όλες οι παραπάνω επιχειρήσεις χρησιμοποιούσαν κάποιες από τις μεγαλύτερες διεθνώς εταιρίες εξωτερικών Ελεγκτών για τον επιπλέον έλεγχο των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, οι επιχειρήσεις από την Πορτογαλία, την Ιταλία και την Ελλάδα είναι πιθανότερο να χειραγωγούν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις, οι επιχειρήσεις της Ιρλανδίας παρουσιάζουν τις μικρότερες ενδείξεις, ενώ τα αποτελέσματα για τις Ισπανικές επιχειρήσεις είναι συγκρουόμενα.

Οι Kousenidis et al. (2013) επίσης μελέτησαν τη χρήση της δημιουργικής λογιστικής στην Ευρώπη τα χρόνια της κρίσης. Συγκεκριμένα, ανέλυσαν ένα δείγμα 552 επιχειρήσεων, οι

οποίες ήταν εισηγμένες στα χρηματιστήρια των χωρών τους και δεν ανήκαν στον χρηματοοικονομικό τομέα. Το δείγμα τους περιλάμβανε επιχειρήσεις από την Ελλάδα, την Ιταλία, την Ιρλανδία, την Πορτογαλία και την Ισπανία, χώρες οι οποίες επηρεάστηκαν σημαντικά από την οικονομική κρίση και χρειάστηκε η επιτήρησή τους από την Ευρωπαϊκή Ένωση εξαιτίας και της κακής οικονομικής τους απόδοσης. Η ανάλυσή τους περιλάμβανε χρηματοοικονομικά στοιχεία των επιχειρήσεων για τα έτη 2008-2011. Για τους σκοπούς της ανάλυσης, τα έτη 2008-2009 θεωρήθηκαν ότι ανήκαν στην προ κρίσης περίοδο, ενώ τα έτη 2010-2011 θεωρήθηκαν τα έτη της κρίσης. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνάς τους, οι Kousenidis et al. (2013), κατέληξαν πως παρουσιάστηκε μείωση της χρήσης μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων από τις επιχειρήσεις του δείγματος, ύστερα από την εμφάνιση της οικονομικής κρίσης. Σύμφωνα με τους ερευνητές, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι επιχειρήσεις σε τέτοιες περιόδους χρειάζονται ρευστότητα, η οποία επιτυγχάνεται μέσω της χρηματοδότησης, και δεν διακινδυνεύουν να μειώσουν την ποιότητα των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων.

Οι Balasubramanyan et al. (2013) χρησιμοποιώντας ένα εμπιστευτικό σύνολο δεδομένων που βοηθά άμεσα να προσδιοριστεί η ζήτηση δανείων και η προσφορά δανείων σε τραπεζικό επίπεδο, μελέτησαν χρηματοοικονομικούς οργανισμούς στην Ευρωπαϊκή Ένωση, θέλοντας να δουν κατά πόσο αυτοί χρησιμοποιούν πρακτικές παραποίησης των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Για τις ανάγκες της έρευνάς τους, μελέτησαν δείγμα 469 εμπορικών τραπεζών από 27 χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την περίοδο 2005-2010. Τα αποτελέσματα της ανάλυσής τους έδειξαν πως οι τράπεζες χειραγωγούσαν τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις και παρουσίαζαν παραποιημένα αποτελέσματα όσο αφορά τα Ίδια Κεφάλαια, και τη Λογιστική τους αξία.

Εκτός από τις ευρωπαϊκές χώρες, μελέτες σχετικά με τη χρήση δημιουργικής λογιστικής έχουν διενεργηθεί και σε παγκόσμιο επίπεδο. Οι Rolland & Dirige (2013) μελέτησαν τη συμπεριφορά εμπορικών τραπεζών στις Ηνωμένες Πολιτείες κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, σχετικά με τη χρήση μεθόδων παραποίησης στις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις. Για το σκοπό αυτό, διέκριναν δύο περιόδους, πριν και μετά την κρίση, και ανέλυσαν στοιχεία των χρηματοοικονομικών καταστάσεων των τραπεζών. Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας τους, οι τράπεζες στις Ηνωμένες Πολιτείες χρησιμοποιούσαν τη δημιουργική λογιστική περισσότερο από ότι τα χρόνια πριν την κρίση.

Οι Omar et al., (2014) μελέτησαν τη χειραγώγηση των κερδών που προέρχεται από τα προσωπικά κίνητρα των διευθυντικών στελεχών, τις τεχνικές που χρησιμοποιήθηκαν, τα

κίνητρα και τις συνέπειές τους. Συγκεκριμένα, εστίασαν σε επιχειρήσεις στη Μαλαισία, για τις οποίες υπήρχαν ενδείξεις ότι χρησιμοποιούσαν πρακτικές δημιουργικής λογιστικής. Η μεθοδολογία που ακολούθησαν ήταν η εξής: συγκέντρωσαν και ανάλυσαν δευτερογενή χρηματοοικονομικά δεδομένα από τις συγκεκριμένες επιχειρήσεις, μελέτησαν τις χρηματοοικονομικές αναφορές που αφορούσαν γενικά τον κλάδο στον οποίο δραστηριοποιούνταν κάθε επιχείρηση, ενώ έκαναν και περιγραφικές αναλύσεις των τεχνικών παραποίησης, τόσο από ηθική πλευρά όσο και από την οπτική της εταιρικής διακυβέρνησης. Η βασική πηγή των δευτερογενών χρηματοοικονομικών δεδομένων ήταν οι δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων του δείγματος και τα στοιχεία που συλλέχθηκαν επεξεργάστηκαν με τη χρήση του στατιστικού λογισμικού SPSS. Οι ερευνητές κατέληξαν πως κάποιες φορές οι μέθοδοι χειραγώγησης κερδών δεν είναι απαραίτητα αρνητικές. Στηρίζουν αυτή τους τη γνώμη θεωρώντας πως κάποιες φορές, οι μέθοδοι χειραγώγησης κερδών οι οποίες χρησιμοποιούνται στο πλαίσιο των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων και στοχεύουν στη βελτίωση της χρηματοοικονομικής κατάστασης των επιχειρήσεων μπορεί να έχουν θετικά αποτελέσματα, αρκεί οι μέθοδοι που χρησιμοποιούνται να δικαιολογούνται από τους υπεύθυνους σύνταξης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων. Από την άλλη, όταν η χειραγώγηση κερδών χρησιμοποιείται για την εξυπηρέτηση των συμφερόντων των ανώτερων στελεχών, αποτελεί μια αρνητική πρακτική, επιζήμια για την επιχείρηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΕΡΕΥΝΑΣ

Αφού έγινε θεωρητική παρουσίαση της έννοιας και των μεθόδων παραποίησης των λογιστικών καταστάσεων, στο πρακτικό μέρος της παρούσας μελέτης γίνεται προσπάθεια διερεύνησης της πιθανότητας λανθασμένων καταστάσεων που μπορεί να υποδεικνύει διαχείριση αποτελεσμάτων από ελληνικές εταιρίες. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιείται το μοντέλο που ανέπτυξε ο Σπαθής (2002)¹ και με βάση ποσοτικά δεδομένα από τις δημοσιευμένες χρηματοοικονομικές καταστάσεις συγκεκριμένων εταιριών διερευνάται η πιθανότητα παραποίησης.

Ο Σπαθής (2002), επέλεξε δείγμα εταιριών οι οποίες ήταν εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας και τις χώρισε σε δύο κατηγορίες. Στη μία κατηγορία ανήκαν οι εταιρίες που δεν είχαν ενδείξεις παραποίησης των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων και στην άλλη κατηγορία συμπεριέλαβε επιχειρήσεις οι οποίες ανήκαν, σύμφωνα με το Χρηματιστήριο Αξιών Αθηνών, στην κατηγορία «υπό επιτήρηση». Στη συνέχεια, μελέτησε συγκεκριμένους αριθμοδείκτες, προσπαθώντας να ανακαλύψει ποιοι από αυτούς σχετίζονταν περισσότερο με την ύπαρξη παραποιημένων λογιστικών καταστάσεων. Ύστερα από τους σχετικούς στατιστικούς ελέγχους, ο Σπαθής (2002), κατέληξε ότι οι αριθμοδείκτες που σχετίζονται περισσότερο με την πιθανότητα χρήσης δημιουργικής λογιστικής είναι οι παρακάτω:

- Αποθέματα / Πωλήσεις
- Συνολικές Υποχρεώσεις / Σύνολο Ενεργητικού
- Z-Score

Ο δείκτης Z-Score είναι ένας συνδυασμένος δείκτης, η τιμή του οποίου εξάγεται από το άθροισμα συγκεκριμένων αριθμοδεικτών. Υπολογίστηκε πρώτη φορά από τον Altman (1983) και χρησιμοποιείται από τους μελετητές, αφού θεωρείται ότι αποτελεί μέτρο της ρευστότητας και επομένως της οικονομικής δυσχέρειας ή ευρωστίας των επιχειρήσεων. Μάλιστα, σύμφωνα με τους μελετητές, όσο χαμηλότερος ο δείκτης, τόσο μεγαλύτερη η πιθανότητα χειραγώγησης. Ο δείκτης Z-Score υπολογίζεται ως εξής:

¹ Αλλά και στο ξενόγλωσσο δημοσιευμένο άρθρο του Σπαθή: Spathis, C. (2002), Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece, Managerial Auditing Journal, 17(4), 179-191

$$Z = 1,2 * (\text{Κεφάλαιο Κίνησης} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 1,4 * (\text{Παρακρατηθέντα Κέρδη} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 3,3 * (\text{Κέρδη προ Τόκων \& Φόρων}) + 0,06 * (\text{Αγοραία Αξία Μετοχικού Κεφαλαίου} / \text{Σύνολο Χρέους}) + 1 * (\text{Πωλήσεις} / \text{Σύνολο Ενεργητικού})$$

Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον Σπαθή (2002), οι επιχειρήσεις που έχουν υψηλά Αποθέματα / Πωλήσεις, υψηλές Συνολικές Υποχρεώσεις / Σύνολο Ενεργητικού και χαμηλό Z-Score είναι πιθανό να χρησιμοποιούν μεθόδους δημιουργικής λογιστικής. Κι αυτό συμβαίνει διότι, τα υψηλά αποθέματα φανερώνουν έλλειψη πωλήσεων και οι υψηλές υποχρεώσεις αυξημένες απαιτήσεις που υπερβαίνουν τα περιουσιακά στοιχεία της επιχείρησης καθιστώντας δύσκολη την λειτουργία της.

Ακόμα, για να διευκρινιστεί περαιτέρω η έννοια «χαμηλό Z-score» στον παρακάτω πίνακα φαίνονται οι τιμές που θεωρούνται χαμηλές και υψηλές, καθώς και η σύνδεση τους με την ευρωστία της επιχείρησης:

Επίδοση Z-Score / Ευρωστία Επιχείρησης	
• ... < 1,8	→ Χαμηλή
• 1,8 < ... < 2,7	→ Καλή
• 2,7 < ...	→ Υψηλή

Πηγή: Altman (1983)

Πιο αναλυτικά αυτό που μας δείχνει ο χαμηλός δείκτης Z score είναι ότι υπάρχουν οικονομικές πιέσεις στον οργανισμό οι οποίες μπορούν να οδηγήσουν στη χρεοκοπία. Όταν δε, συνδυάζεται και με τους υπόλοιπους δείκτες και συνθήκες που αναφέρονται παραπάνω η κατάσταση αυτή μπορεί να οδηγήσει και σε παραποίηση των καταστάσεων ώστε να εξασφαλιστεί η επιβίωση της επιχείρησης.

Από την άλλη πλευρά, ο καλός και υψηλός δείκτης υποδηλώνουν σωστή διαχείριση κι ένδειξη οικονομικής ευημερίας.

Στη συνέχεια ο Σπαθής (2002), αφού διέκρινε τους παραπάνω στατιστικά σημαντικούς δείκτες, προχώρησε στην ανάπτυξη του σχετικού μοντέλου. Έτσι, συνέδεσε τις παραπάνω μεταβλητές ως εξής:

$$G = 0,23 + 2,659\text{ΑΠΟΘ/ΠΩΛ} + 6,685\text{ΣΥ/ΣΕ} - 3,327Z$$

Και υπολόγισε την πιθανότητα χρήσης δημιουργικής λογιστικής ως εξής (Σπαθής (2002):

$$P(y=1) = \frac{e^G}{1 + e^G}$$

$$0 \leq P(y=1) \leq 1,$$

$P > 0,5$, υπάρχει χειραγώγηση

$P < 0,5$, δεν υπάρχει χειραγώγηση

Η παραπάνω μεθοδολογία χρησιμοποιείται και για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης. Το μοντέλο του Σπαθής (2002) θεωρείται αξιόπιστο, αφού αναφέρεται επίσης σε ελληνικές επιχειρήσεις και έχει υιοθετηθεί και από άλλους μελετητές (Lenard & Alam, 2009; Persons, 2011).

5.1 ΔΕΙΓΜΑ

Για την υλοποίηση της έρευνας χρησιμοποιήθηκαν τα στοιχεία από πέντε εταιρίες Εισηγμένες στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας. Η βασική υπόθεση της μελέτης είναι ότι οι εταιρίες αυτές δεν έχουν αποδεδειγμένα προβεί σε παραποίηση των χρηματοοικονομικών τους καταστάσεων. Με την εφαρμογή του μοντέλου του Σπαθής (2002), θα εξετάσουμε την κατάσταση τους, και κατά πόσο με βάση την οικονομική ευρωστία ή δυσχέρεια που μας φανερώνει ο δείκτης Z score θα μπορούσαν να έχουν προβεί σε τέτοιες ενέργειες.

Το υπό μελέτη διάστημα είναι τα έτη 2003 – 2017. Η επιλογή των συγκεκριμένων ετών δεν είναι τυχαία. Σκοπός είναι να μελετηθεί η οικονομική κατάσταση πριν την κρίση του 2008/2009, μια περίοδο ακμής για τις περισσότερες εταιρίες στην Ελλάδα αλλά και η αντίδραση τους κατά τη διάρκεια της. Οι εταιρίες που μελετώνται, επιλέχθηκαν τυχαία, και για τις ανάγκες της παρούσας μελέτης θα προφέρονται ως :

- Εταιρία Α
- Εταιρία Β
- Εταιρία Γ
- Εταιρία Δ

- Εταιρία Ε

Πιο συγκεκριμένα, αξιοποιήθηκαν οι εξής εγγραφές από τις χρηματοοικονομικές τους καταστάσεις:

- ✓ Σύνολο Ενεργητικού
- ✓ Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)
- ✓ Αποθέματα
- ✓ Υποχρεώσεις
- ✓ Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις
- ✓ Ίδια κεφάλαια
- ✓ Παρακρατηθέντα κέρδη
- ✓ Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου
- ✓ Πωλήσεις
- ✓ Κέρδη προ τόκων και φόρων

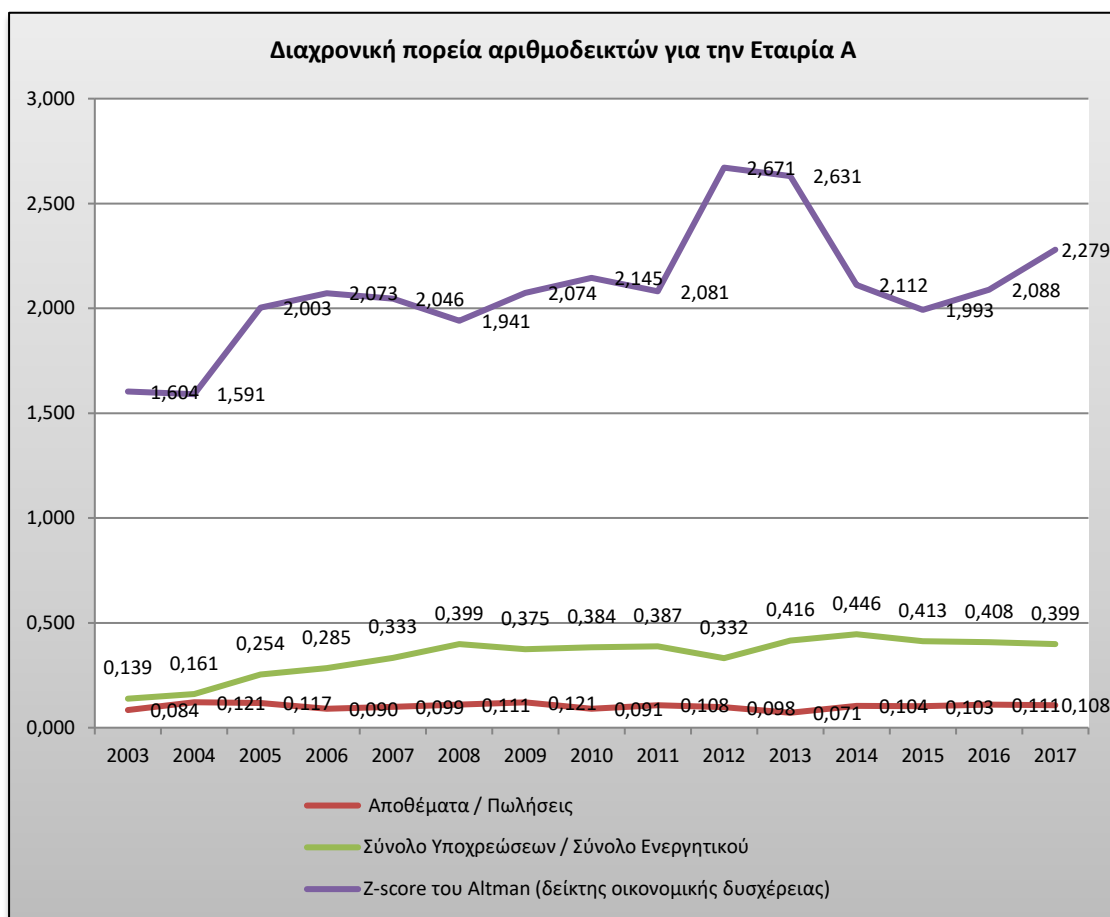
Οι χρηματοοικονομικές καταστάσεις των εταιριών βρέθηκαν στην ιστοσελίδα του Εθνικού Τυπογραφείου καθώς και στις ιστοσελίδες τους. Όλα τα στοιχεία είναι διαθέσιμα εφόσον ζητηθούν.

Στη συνέχεια υπολογίστηκαν οι αριθμοδείκτες και η πιθανότητα χρήσης δημιουργικής λογιστικής ανά έτος και ανά εταιρία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6: ΑΝΑΛΥΣΗ ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΩΝ

6.1 Εταιρία Α

Αρχικά, στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται διαχρονικά η πορεία των τεσσάρων δεικτών που υπολογίστηκαν για την επιχείρηση μεταξύ των ετών 2003 – 2017.

Διάγραμμα 7-1: Διαχρονική πορεία αριθμοδεικτών για την Εταιρία Α

Ο δείκτης Αποθέματα / Πωλήσεις είναι αρχικά χαμηλός και διατηρείται χαμηλός διαχρονικά, κάτι που αποτελεί ένδειξη καλής διαχείρισης από πλευράς της επιχείρησης. Ο δείκτης Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο ενεργητικού ενώ αρχικά είναι χαμηλός, διαχρονικά αυξάνεται, κάτι που δείχνει ότι οι Υποχρεώσεις της επιχείρησης καλύπτουν όλο και μεγαλύτερο μέρος του ενεργητικού της, με άλλα λόγια, οι Υποχρεώσεις της επιχείρησης αυξάνονται, χωρίς να αυξάνεται ανάλογα και η περιουσία της. Τέλος, ο δείκτης Z-Score, ενώ είναι χαμηλός αρχικά, κάτω από το όριο που θεωρείται ότι η επιχείρηση λειτουργεί αποδοτικά, σιγά-σιγά

βελτιώνεται, λαμβάνοντας τιμές που θεωρούνται ικανοποιητικές, όσο αφορά την οικονομική ευρωστία της επιχείρησης.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο υπολογισμός της πιθανότητας χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Α για τα έτη 2003 – 2017, σύμφωνα με το μοντέλο του Σπαθή (2002) που παρουσιάστηκε στο κεφάλαιο της μεθοδολογίας.

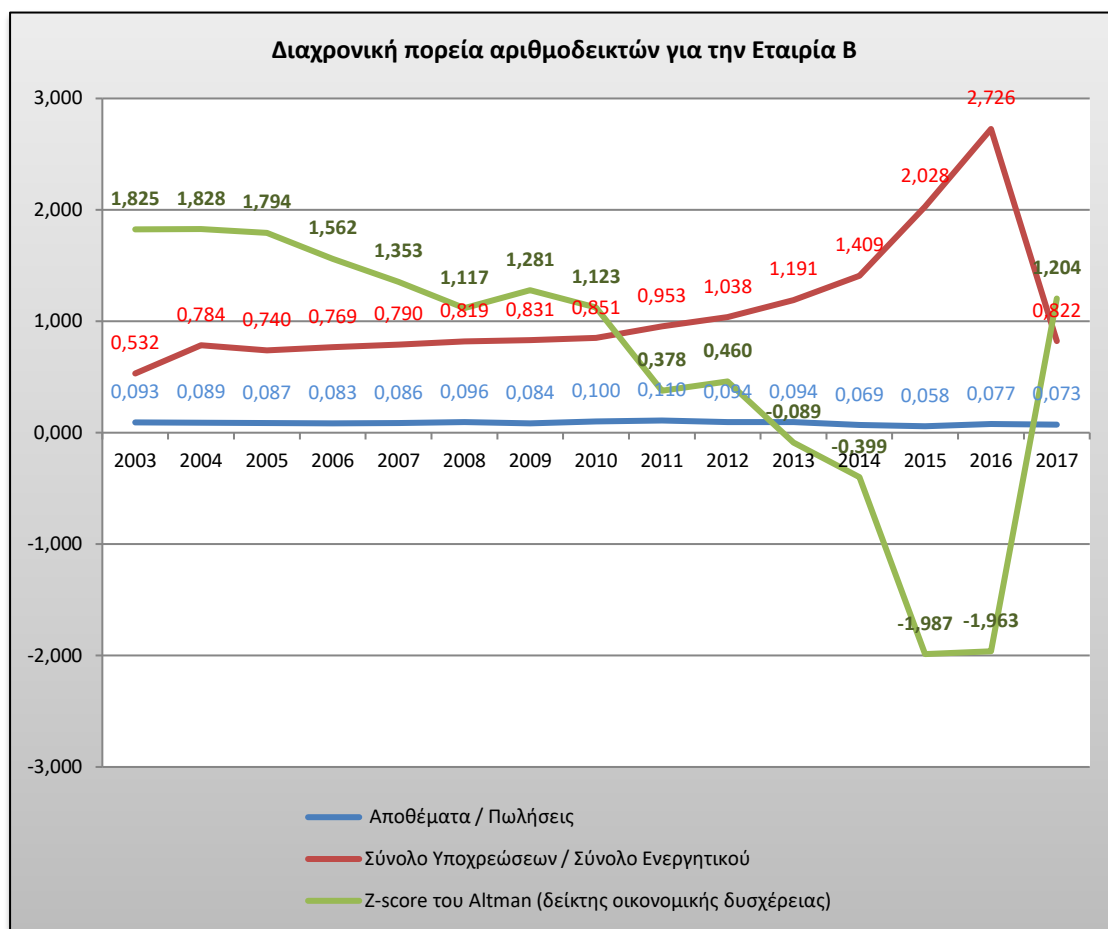
Πίνακας 7-1: Υπολογισμός Πιθανότητας Χειραγώγησης για την Εταιρία Α

	Αποθέματα / Πωλήσεις	Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού	Z-score	P	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ (P>0,5)
2003	0,08	0,14	1,60	0,02	ΟΧΙ
2004	0,12	0,16	1,59	0,03	ΟΧΙ
2005	0,12	0,25	2,00	0,01	ΟΧΙ
2006	0,09	0,28	2,07	0,01	ΟΧΙ
2007	0,10	0,33	2,05	0,02	ΟΧΙ
2008	0,11	0,40	1,94	0,04	ΟΧΙ
2009	0,12	0,38	2,07	0,02	ΟΧΙ
2010	0,09	0,38	2,14	0,02	ΟΧΙ
2011	0,11	0,39	2,08	0,02	ΟΧΙ
2012	0,10	0,33	2,67	0,00	ΟΧΙ
2013	0,07	0,42	2,63	0,00	ΟΧΙ
2014	0,10	0,45	2,11	0,03	ΟΧΙ
2015	0,10	0,41	1,99	0,03	ΟΧΙ
2016	0,11	0,41	2,09	0,02	ΟΧΙ
2017	0,11	0,40	2,28	0,01	ΟΧΙ

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, δεν υπάρχει πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Α κατά τα έτη 2003 – 2017. Φαίνεται ότι η επιχείρηση κατάφερε να λειτουργήσει αποτελεσματικά, ακόμη και στα χρόνια της κρίσης. Η αύξηση των υποχρεώσεων της δεν επηρέασε ιδιαίτερα την αποτελεσματικότητά της. Εξάλλου, οι τιμές του συγκεκριμένου δείκτη που θεωρούνται υψηλές – και μπορούν να οδηγήσουν στη διερεύνηση χρήσης δημιουργικής λογιστικής – κυμαίνονται σύμφωνα με τον Σπαθή (2002) στο 0,62.

6.2 Εταιρία Β

Για την Εταιρία Β απεικονίζεται στο διάγραμμα που ακολουθεί η διαχρονική πορεία των μελετώμενων αριθμοδεικτών για τα έτη 2003 - 2017

Διάγραμμα 7-2: Διαχρονική πορεία αριθμοδεικτών για την Εταιρία Β

Ο δείκτης Αποθέματα / Πωλήσεις είναι αρχικά χαμηλός και διατηρείται χαμηλός διαχρονικά, κάτι που αποτελεί ένδειξη καλής διαχείρισης από πλευράς της επιχείρησης. Ο δείκτης Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο ενεργητικού είναι σχετικά υψηλός, ήδη από το 2003 και συνεχίζει να αυξάνεται μέχρι το 2016. Μάλιστα, από το 2012 και μετά οι Υποχρεώσεις υπερβαίνουν το Σύνολο του Ενεργητικού, ενώ το 2015 οι Υποχρεώσεις είναι διπλάσιες του Συνόλου του Ενεργητικού και το 2016, που φαίνεται να είναι η χειρότερη χρονιά, αυτές γίνονται σχεδόν τριπλάσιες του Συνόλου του Ενεργητικού. Η πορεία αυτή δείχνει μια σημαντική δυσκολία της επιχείρησης να καλύψει τις υποχρεώσεις της, κάτι που οφείλεται στη σημαντική πτώση των πωλήσεών της, οι οποίες από 125 εκατ. ευρώ το 2003 έφτασαν τα 43,5 εκατ. ευρώ περίπου το 2016. Τέλος, ο δείκτης Z-Score, ενώ για τα έτη 2003 και 2004 είναι σχετικά καλός, η τιμή του συνεχώς μειώνεται, και μάλιστα μεταξύ των ετών 2013 – 2016 λαμβάνει αρνητικές τιμές.

Αυτή η πορεία αποτελεί ακόμη μία ένδειξη της έλλειψης οικονομικής ευρωστίας για την επιχείρηση. Το 2017 τα οικονομικά μεγέθη της εταιρίας φαίνεται να βελτιώνονται.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο υπολογισμός της πιθανότητας χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Β για τα έτη 2003 – 2017, σύμφωνα με το μοντέλο του Spathi (2002).

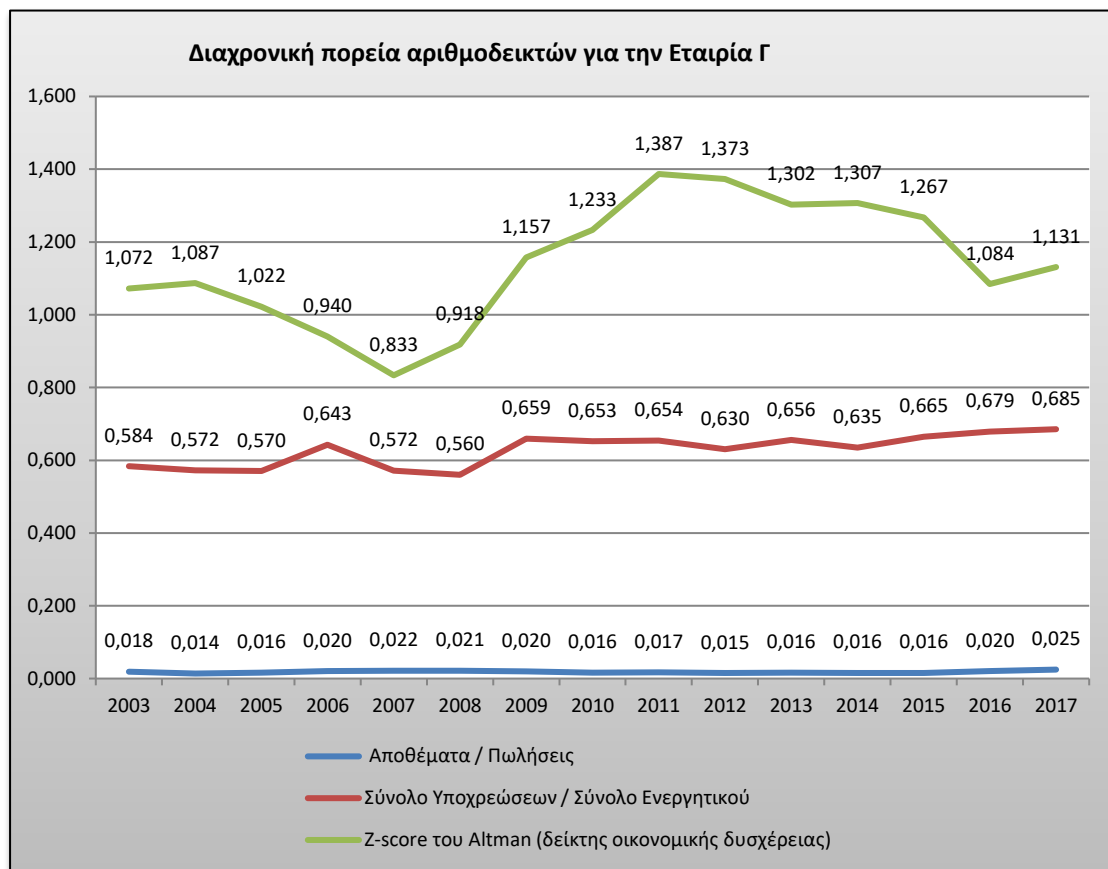
Πίνακας 7-2: Υπολογισμός Πιθανότητας χειραγώγησης για την Εταιρία Β

Έτος	Αποθέματα / Πωλήσεις	Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού	Z-score	P	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ (P>0,5)
2003	0,09	0,53	1,82	0,12	ΟΧΙ
2004	0,09	0,78	1,83	0,41	ΟΧΙ
2005	0,09	0,74	1,79	0,37	ΟΧΙ
2006	0,08	0,77	1,56	0,60	ΝΑΙ
2007	0,09	0,79	1,35	0,77	ΝΑΙ
2008	0,10	0,82	1,12	0,90	ΝΑΙ
2009	0,08	0,83	1,28	0,85	ΝΑΙ
2010	0,10	0,85	1,12	0,92	ΝΑΙ
2011	0,11	0,95	0,38	1,00	ΝΑΙ
2012	0,09	1,04	0,46	1,00	ΝΑΙ
2013	0,09	1,19	-0,09	1,00	ΝΑΙ
2014	0,07	1,41	-0,40	1,00	ΝΑΙ
2015	0,06	2,03	-1,99	1,00	ΝΑΙ
2016	0,08	2,73	-1,96	1,00	ΝΑΙ
2017	0,07	0,82	1,20	0,87	ΝΑΙ

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα, δεν υπάρχει πιθανότητα παραποίησης των οικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Β κατά τα έτη 2003 – 2005. Για όλα τα επόμενα έτη η πιθανότητα υπάρχει και μάλιστα ιδιαίτερα αυξημένη διαχρονικά. Φαίνεται ότι η σημαντική μείωση των εσόδων της επιχείρησης, η οποία συνέπεσε με την οικονομική κρίση και πιθανότατα οφείλεται σε αυτή, επηρέασε τη λειτουργία της Εταιρίας Β, χειροτέρεψε τα οικονομικά της στοιχεία και μπορεί να οδηγήσει στη διερεύνηση της πιθανότητας χρήσης δημιουργικής λογιστικής.

6.3 Εταιρία Γ

Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται η διαχρονική πορεία των υπό μελέτη αριθμοδεικτών για την Εταιρία Γ για τα έτη 2003 – 2017.

Διάγραμμα 7-3: Διαχρονική πορεία αριθμοδεικτών για την Εταιρία Γ

Ο δείκτης Αποθέματα / Πωλήσεις είναι ιδιαίτερα χαμηλός και διατηρείται χαμηλός διαχρονικά, κάτι που αποτελεί ένδειξη καλής διαχείρισης από πλευράς της επιχείρησης. Ο δείκτης Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο ενεργητικού είναι σχετικά υψηλός, ήδη από το 2003 και συνεχίζει να αυξάνεται, όχι με μεγάλες αποκλίσεις, μέχρι το 2017. Συγκεκριμένα, φαίνεται ότι οι υποχρεώσεις της επιχείρησης είναι περισσότερες από το μισό της περιουσίας της και φτάνουν και το 68,5% το 2017. Τέλος, ο δείκτης Z-Score είναι αρκετά χαμηλός και παραμένει χαμηλός διαχρονικά, κάτω από το όριο του 1,8. Αυτό δείχνει ότι η επιχείρηση βρίσκεται σε σχετικά δυσχερή θέση, ως προς τα οικονομικά της.

Στον παρακάτω πίνακα παρουσιάζεται ο υπολογισμός της πιθανότητας χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Γ για τα έτη 2003 – 2017, σύμφωνα με το μοντέλο του Spathi (2002).

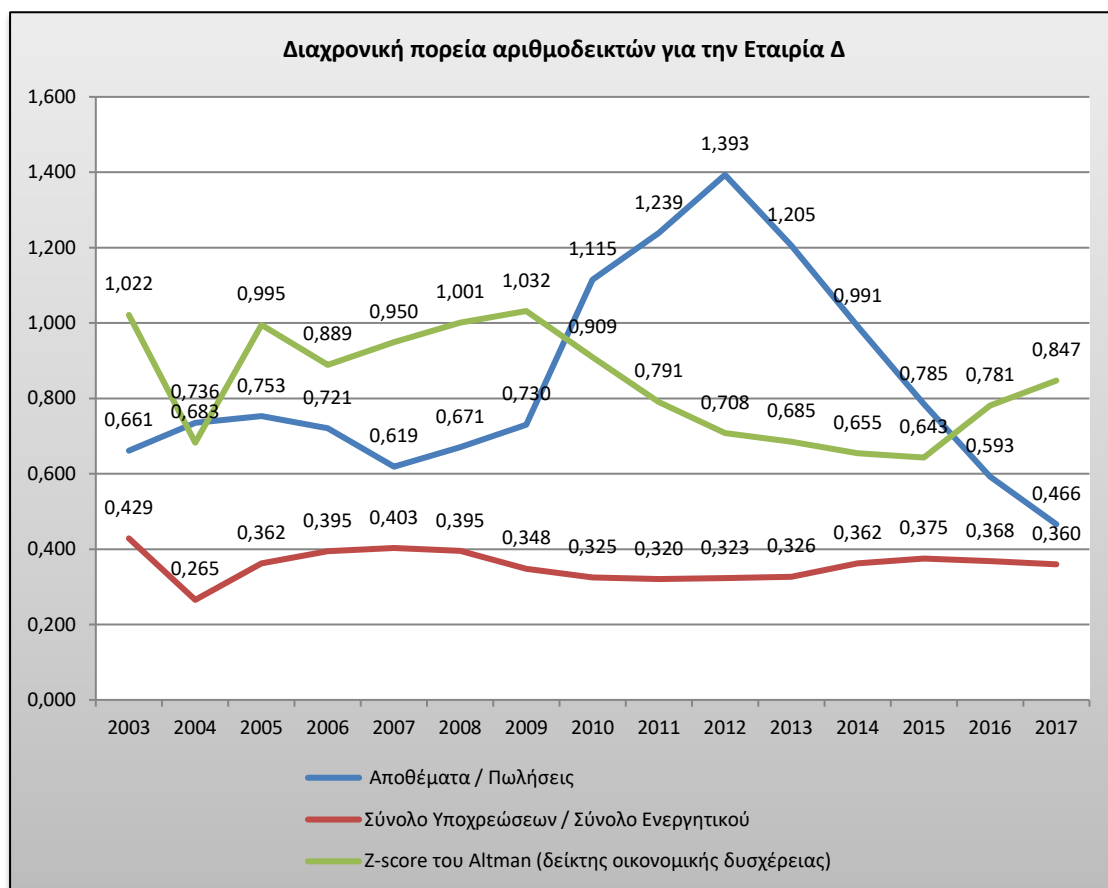
Πίνακας 7-3: Υπολογισμός Πιθανότητας Χειραγώγησης για την Εταιρία Γ

Έτος	Αποθέματα / Πωλήσεις	Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού	Z-score	P	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ (P>0,5)
2003	0,02	0,58	1,07	0,65	ΝΑΙ
2004	0,01	0,57	1,09	0,62	ΝΑΙ
2005	0,02	0,57	1,02	0,66	ΝΑΙ
2006	0,02	0,64	0,94	0,81	ΝΑΙ
2007	0,02	0,57	0,83	0,79	ΝΑΙ
2008	0,02	0,56	0,92	0,72	ΝΑΙ
2009	0,02	0,66	1,16	0,70	ΝΑΙ
2010	0,02	0,65	1,23	0,63	ΝΑΙ
2011	0,02	0,65	1,39	0,51	ΝΑΙ
2012	0,01	0,63	1,37	0,48	ΟΧΙ
2013	0,02	0,66	1,30	0,58	ΝΑΙ
2014	0,02	0,64	1,31	0,54	ΝΑΙ
2015	0,02	0,66	1,27	0,62	ΝΑΙ
2016	0,02	0,68	1,08	0,77	ΝΑΙ
2017	0,02	0,69	1,13	0,75	ΝΑΙ

Για την Εταιρία Γ φαίνεται ότι η πιθανότητα παραποίησης υπάρχει για όλα τα έτη που μελετώνται, εκτός από το 2012 (ενώ και το 2011 η πιθανότητα είναι οριακή). Φαίνεται ότι, ενώ η επιχείρηση έχει ιδιαίτερο χαμηλό δείκτη Αποθέματα / Πωλήσεις, οι Υψηλές υποχρεώσεις σε σχέση με το ενεργητικό και ο χαμηλός δείκτης Z-Score επηρεάζουν αρνητικά τη λειτουργία της και οδηγούν στην διερεύνηση της πιθανότητας χρήσης μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων.

6.4 Εταιρία Δ

Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η πορεία των αριθμοδεικτών που υπολογίστηκαν για τις ανάγκες της παρούσας έρευνας για την Εταιρία Δ για τα έτη 2003-2017.

Διάγραμμα 7-4: Διαχρονική πορεία αριθμοδεικτών για την Εταιρία Δ

Ο δείκτης Αποθέματα / Πωλήσεις για την επιχείρηση Εταιρία Δ είναι σχετικά υψηλός και ακολουθεί ανοδική πορεία (μέχρι και το 2012). Η επιχείρηση φαίνεται να διατηρεί ιδιαίτερα υψηλό αριθμό αποθεμάτων, τα οποία μάλιστα, υπερβαίνουν τις πωλήσεις για τα έτη 2008 – 2016. Η κατάσταση φαίνεται να βελτιώνεται σημαντικά τα έτη 2016 και 2017. Ο δείκτης Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού φαίνεται να ακολουθεί μια καλύτερη και πιο σταθερή πορεία και διατηρείται σε σχετικά χαμηλά επίπεδα. Ο δείκτης Z-Score λαμβάνει χαμηλές τιμές, αρκετά χαμηλότερες από το όριο σύμφωνα με το οποίο μια επιχείρηση θεωρείται ότι έχει μια καλή οικονομική κατάσταση.

Παρακάτω, στον πίνακα που ακολουθεί, παρουσιάζεται ο υπολογισμός της πιθανότητας χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Δ για τα έτη 2003 – 2017, σύμφωνα με το μοντέλο του Σπαθή (2002).

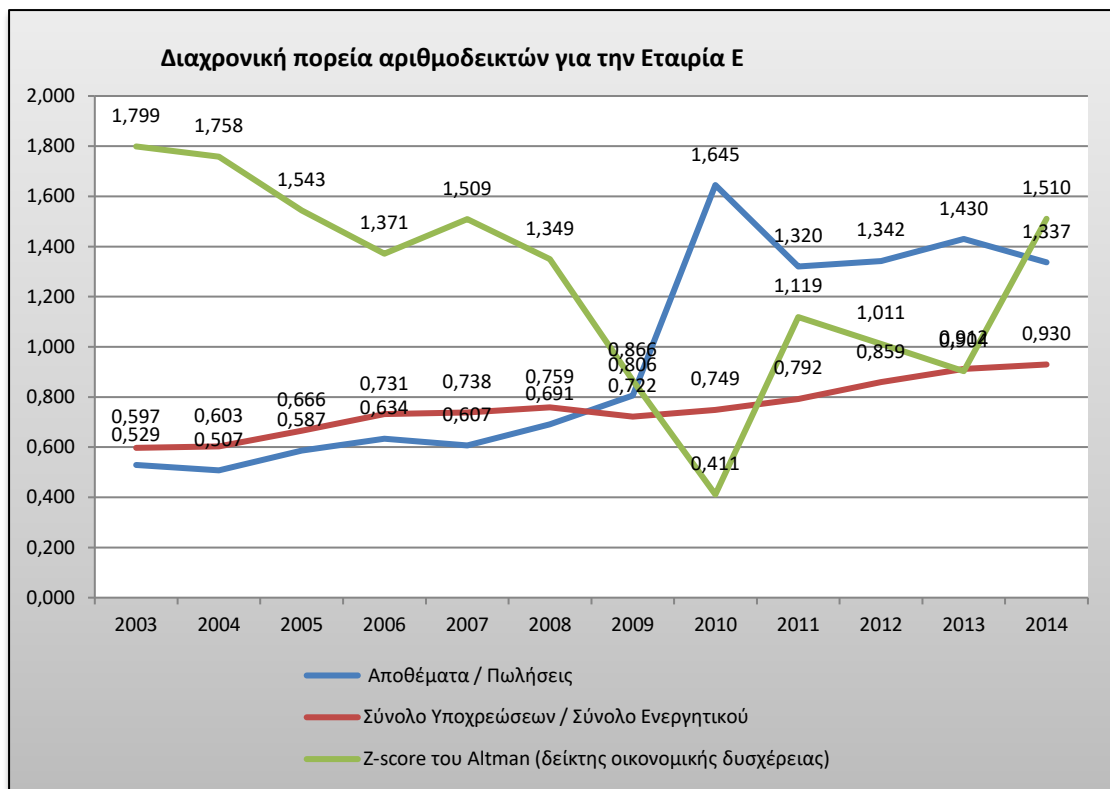
Πίνακας 7-4: Υπολογισμός Πιθανότητας Χειραγώγησης για την Εταιρία Δ

Έτος	Αποθέματα / Πωλήσεις	Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού	Z-score	P	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ (P>0,5)
2003	0,66	0,43	1,02	0,81	ΝΑΙ
2004	0,74	0,27	0,68	0,84	ΝΑΙ
2005	0,75	0,36	1,00	0,79	ΝΑΙ
2006	0,72	0,39	0,89	0,86	ΝΑΙ
2007	0,62	0,40	0,95	0,80	ΝΑΙ
2008	0,67	0,40	1,00	0,79	ΝΑΙ
2009	0,73	0,35	1,03	0,74	ΝΑΙ
2010	1,11	0,32	0,91	0,91	ΝΑΙ
2011	1,24	0,32	0,79	0,95	ΝΑΙ
2012	1,39	0,32	0,71	0,98	ΝΑΙ
2013	1,21	0,33	0,68	0,96	ΝΑΙ
2014	0,99	0,36	0,65	0,96	ΝΑΙ
2015	0,79	0,37	0,64	0,93	ΝΑΙ
2016	0,59	0,37	0,78	0,84	ΝΑΙ
2017	0,47	0,36	0,85	0,74	ΝΑΙ

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι η Εταιρία Δ παρουσιάζει, σύμφωνα με το μοντέλο που ανέπτυξε ο Spathis (2002), αυξημένη πιθανότητα χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών της καταστάσεων κατά τα έτη 2003 – 2017. Φαίνεται, μάλιστα, ότι η επιχείρηση δεν επηρεάστηκε ουσιαστικά από την οικονομική κρίση, αφού οι οικονομικοί της δείκτες – εκτός από το δείκτη Αποθέματα / Πωλήσεις για τα έτη 2010 – 2014 – δεν παρουσιάζουν διαχρονικά σημαντικές μεταβολές.

6.5 Εταιρία Ε

Στο διάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η διαχρονική πορεία των αριθμοδεικτών που μελετώνται, για τα έτη 2003 – 2017 για την Εταιρία Ε.

Διάγραμμα 7-5: Διαχρονική πορεία αριθμοδεικτών για την Εταιρία Ε

Όπως φαίνεται στο παραπάνω διάγραμμα, οι αριθμοδείκτες Αποθέματα / Πωλήσεις και Z-Score παρουσιάζουν ιδιαίτερη ανομοιομορφία ως προς τις τιμές που λαμβάνουν διαχρονικά. Συγκεκριμένα, ο δείκτης Z-Score το 2003 έχει μια τιμή που είναι σχεδόν ίση με το κατώτατο όριο σύμφωνα με το οποίο η οικονομική κατάσταση της επιχείρησης θεωρείται καλή. Στη συνέχεια ο δείκτης αυξομειώνεται, λαμβάνοντας πάντα τιμές χαμηλότερες από αυτή του 2003. Ο δείκτης Αποθέματα / Πωλήσεις, ενώ αρχικά είναι μεν υψηλός αλλά μικρότερος από τη μονάδα, από το 2010 και μετά τα Αποθέματα υπερβαίνουν το ύψος των Πωλήσεων.

Μόνο ο δείκτης Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού ακολουθεί πιο ομαλή διαχρονικά πορεία, ωστόσο βαίνει συνεχώς αυξανόμενος, κάτι που επίσης δεν είναι θετικό για την οικονομική κατάσταση της επιχείρησης.

Παρακάτω, στον πίνακα που ακολουθεί φαίνεται και ο υπολογισμός της πιθανότητας παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Ε, σύμφωνα με το μοντέλο του Σπαθή (2002).

Πίνακας 7-5: Υπολογισμός πιθανότητας χειραγώγησης για την Εταιρία Ε

Έτος	Αποθέματα / Πωλήσεις	Σύνολο Υποχρεώσεων / Σύνολο Ενεργητικού	Z-score	P	ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑ ΠΑΡΑΠΟΙΗΣΗΣ (P>0,5)
2003	0,53	0,60	1,80	0,41	ΟΧΙ
2004	0,51	0,60	1,76	0,44	ΟΧΙ
2005	0,59	0,67	1,54	0,75	ΝΑΙ
2006	0,63	0,73	1,37	0,90	ΝΑΙ
2007	0,61	0,74	1,51	0,85	ΝΑΙ
2008	0,69	0,76	1,35	0,93	ΝΑΙ
2009	0,81	0,72	0,87	0,99	ΝΑΙ
2010	1,64	0,75	0,41	1,00	ΝΑΙ
2011	1,32	0,79	1,12	0,99	ΝΑΙ
2012	1,34	0,86	1,01	1,00	ΝΑΙ
2013	1,43	0,91	0,90	1,00	ΝΑΙ
2014	1,34	0,93	1,51	0,99	ΝΑΙ
2015	1,35	0,94	1,47	0,99	ΝΑΙ
2016	1,48	0,99	0,29	1,00	ΝΑΙ
2017	1,42	0,99	0,51	1,00	ΝΑΙ

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι μόνο για τα έτη 2003 και 2004 δεν υπάρχει πιθανότητα χειραγώγησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων της Εταιρίας Ε. Για τα επόμενα χρόνια η πιθανότητα χειραγώγησης είναι υπαρκτή και αρκετά σημαντική.

6.6 Σχολιασμός και Περιορισμοί

Η ανάλυση που προηγήθηκε είχε ως στόχο τη διερεύνηση της πιθανότητας χρήσης μεθόδων παραποίησης των χρηματοοικονομικών καταστάσεων εταιριών εισηγμένων στο Χρηματιστήριο Αξιών της Αθήνας. Για το σκοπό αυτό έγινε εφαρμογή ενός συγκεκριμένου μοντέλου, αυτού που ανέπτυξε ο Σπαθής (2002). Συγκεκριμένα, υπολογίστηκαν συγκεκριμένοι αριθμοδείκτες

- Αποθέματα / Πωλήσεις
- Συνολικές Υποχρεώσεις / Σύνολο Ενεργητικού
- Z-Score ($Z = 1,2 * (\text{Κεφάλαιο Κίνησης} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 1,4 * (\text{Παρακρατηθέντα Κέρδη} / \text{Σύνολο Ενεργητικού}) + 3,3 * (\text{Κέρδη προ Τόκων \& Φόρων}) + 0,06 * (\text{Αγοραία Αξία Μετοχικού Κεφαλαίου} / \text{Σύνολο Χρέους}) + 1 * (\text{Πωλήσεις} / \text{Σύνολο Ενεργητικού})$)

Και στη συνέχεια υπολογίστηκε η πιθανότητα χρήσης δημιουργικής λογιστικής ως εξής (Σπαθής, 2002):

$$P(y=1) = \frac{e^G}{1 + e^G}$$

$$0 \leq P(y=1) \leq 1,$$

$P > 0,5$, υπάρχει χειραγώγηση

$P < 0,5$, δεν υπάρχει χειραγώγηση

Σύμφωνα με τα αποτελέσματα της έρευνας, μόνο η Εταιρία Α δεν φαίνεται να έχει πιθανότητα χρήσης δημιουργικής λογιστικής για κανένα από τα υπό μελέτη έτη. Για όλες τις άλλες επιχειρήσεις, η πιθανότητα παραποίησης υπάρχει, αν όχι για όλα τα έτη, τουλάχιστον για τα περισσότερα, όπως φαίνεται στον πίνακα που ακολουθεί:

Πίνακας 7-6: Πιθανότητα χειραγώγησης για τις επιχειρήσεις του δείγματος / έτος

ΠΙΘΑΝΟΤΗΤΑΣ ΧΕΙΡΑΓΩΓΗΣ ΓΙΑ ΤΙΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΔΕΙΓΜΑΤΟΣ / ΕΤΟΣ					
Έτος	Εταιρία Α	Εταιρία Β	Εταιρία Γ	Εταιρία Δ	Εταιρία Ε
2003	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
2004	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ
2005	ΟΧΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2006	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2007	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2008	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2009	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2010	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2011	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2012	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2013	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2014	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2015	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2016	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ
2017	ΟΧΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ	ΝΑΙ

Το συγκεκριμένο μοντέλο χρησιμοποιήθηκε ώστε να εφαρμοστεί πρακτικά μια από τις διαθέσιμες μεθόδους που έχουν αναπτυχθεί από τους μελετητές, και χρησιμοποιούνται για τη διερεύνηση χρήσης δημιουργικής λογιστικής από τις επιχειρήσεις.

Παρ' όλα αυτά, η παρούσα μελέτη, όπως και κάθε επιστημονική έρευνα, υπόκειται σε περιορισμούς, οι σημαντικότεροι από τους οποίους είναι οι παρακάτω:

- Η έρευνα περιλαμβάνει δείγμα πέντε εταιριών, ενώ θα μπορούσε να υπάρχουν περισσότερες επιχειρήσεις από περισσότερους κλάδους
- Η έρευνα χρησιμοποιεί ένα συγκεκριμένο μοντέλο
- Η έρευνα αφορά μια συγκεκριμένη χρονική περίοδο, ενώ θα μπορούσε να αφορά σε περισσότερα χρόνια

- Οι επιχειρήσεις του δείγματος δεν έχουν αποδεδειγμένα κάνει χρήση δημιουργικής λογιστικής και τα αποτελέσματα της έρευνας αποτελούν ενδείξεις για περαιτέρω διερεύνηση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 7: ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Σκοπός της εργασίας αυτής ήταν η μελέτη του φαινομένου της Παραποίησης των Λογιστικών Καταστάσεων και οι τρόποι αντιμετώπισης, στηριζόμενη στην ελληνική αλλά και ξένη βιβλιογραφία – αρθρογραφία. Η λογιστική απάτη μέσω της παραποίησης είναι ένα υπαρκτό πρόβλημα που παρατηρείται αρκετά χρόνια.

Γιατί όμως, να υπάρχουν τέτοιες πρακτικές; Η απάντηση φαίνεται σχετικά εύκολη, αν λάβει κανείς υπόψιν ότι η βασική « κινητήριος » δύναμη των επιχειρήσεων ανέκαθεν ήταν ο δανεισμός. Τα θετικά οικονομικά αποτελέσματα οδηγούν σε αύξηση της εμπιστοσύνης των τραπεζών και των μετόχων στην εκάστοτε επιχείρηση επενδύοντας έτσι περισσότερα χρήματα. Αλλά και το όνομα της εταιρίας αποκτά κύρος στην αγορά, προσελκύοντας περισσότερους εργαζόμενους και πελάτες όταν γνωρίζουν ότι είναι οικονομικά υγιής.

Όλα αυτά όμως είναι προσωρινά, καθώς η διαρκής χειραγώγηση των αποτελεσμάτων, σε οικονομίες που αλλάζουν με ιλιγγιώδη ταχύτητα, επιφέρει τα αντίθετα. Ανά τα χρόνια, δεν είναι λίγα τα σκάνδαλα που έχουν δει το φως της δημοσιότητας κι αφορούν εταιρίες, οι οποίες εμφάνιζαν ψευδή στοιχεία, οδηγούμενες σε χρεοκοπία και αέναη διαμάχη με χρηματοπιστωτικά ιδρύματα και μετόχους.

Ο τρόπος με τον οποίο εφαρμόζονται τέτοιες πρακτικές ποικίλει ανάλογα με το τι πρέπει να επιτευχθεί κάθε φορά, το κοινό στοιχείο όμως είναι οι παραλείψεις και τα κενά του νόμου που υπάρχουν « διευκολύνοντας » έτσι την υλοποίηση. Για το λόγο αυτό, έχουν συσταθεί μια σειρά μέτρων, όπου γίνεται προσπάθεια εξάλειψης του φαινομένου. Τέτοια είναι, η υιοθέτηση κοινών συστημάτων και προτύπων, ο εσωτερικός έλεγχος, κι η ύπαρξη εξωτερικών παραγόντων που ελέγχουν τις καταστάσεις και τα αποτελέσματα.

Η παρούσα εργασία αποτελεί μια προσπάθεια αποτύπωσης κι ανάλυσης όσων αναφέρθηκαν παραπάνω, καθώς και μελέτης του φαινομένου σε ένα μέρος της ελληνικής αγοράς. Για την έρευνα χρησιμοποιήθηκε τυχαία, το δείγμα πέντε εταιριών από κλάδους ευρείας κατανάλωσης την περίοδο 2003 – 2017. Η επιλογή του χρονικού διαστήματος έχει ως στόχο να δείξει αν οι εταιρίες αυτές παραποιούσαν τα αποτελέσματα τους πριν την κρίση αλλά και

κατά τη διάρκεια της. Το υπόδειγμα έδειξε, ότι υπάρχει πιθανότητα να υπάρχουν λανθασμένες οικονομικές καταστάσεις, το οποίο ως πιθανή αιτία θα μπορούσε να είναι και η «διαχείριση οικονομικών καταστάσεων».

Ωστόσο, το θέμα των παραποιήσεων είναι τεράστιο και έχει αρκετές προσεγγίσεις. Εδώ προσεγγίστηκε κυρίως βάση στοιχείων της επιχείρησης, με τη βοήθεια ανάλογων στατιστικών μεθόδων. Μελλοντικές προσεγγίσεις είναι δυνατό να λάβουν υπόψιν και άλλες παραμέτρους όπως:

- Τον κλάδο της επιχείρησης
- Τα στοιχεία από τη χρηματιστηριακή αγορά (κινήσεις και τιμές μετοχών)
- Ο αριθμός ανεξάρτητων μελών Δ.Σ. της εταιρείας
- Η συχνότητα αλλαγών οικονομικών στελεχών
- Η ύπαρξη αλλά και βαθμός λειτουργίας εσωτερικού ελέγχου
- Οι λογιστικές μέθοδοι και πρακτικές που χρησιμοποιούνται.
- Τη χρήση διαφορετικού μοντέλου

Κλείνοντας, θα ήθελα να επισημάνω την ανάγκη μετριασμού του φαινομένου με την επιβολή συχνότερων ελέγχων και μεγαλύτερων προστίμων στους παραβάτες. Δεδομένου ότι η παγκόσμια οικονομία δεν είναι σταθερή και η κρίση δεν έχει εξαλειφθεί, η ανάγκη για ενίσχυση της διαφάνειας, της αξιοπιστίας και της εμπιστοσύνης στις οικονομικές καταστάσεις των επιχειρήσεων είναι μεγάλη. Αυτό αφορά πρώτα από όλα, κυρίως τις επιχειρήσεις και τα στελέχη τους, αλλά και τους ρυθμιστικούς φορείς του κράτους.

Οι παρεμβάσεις στο κομμάτι της εταιρικής διακυβέρνησης, η εισαγωγή των Διεθνών Λογιστικών Προτύπων, αλλά και η εφαρμογή ενιαίων κι αυστηρών ελέγχων κινούνται προς τη σωστή κατεύθυνση, αρκούν όμως αυτά; Πέραν της τιμωρία και του ελέγχου, θα πρέπει να δίνονται κίνητρα στις επιχειρήσεις, ακόμα και σε εκείνες που βρίσκονται σε δυσμενή θέση είτε με τη μορφή χρηματοδότησης είτε της απαλλαγής από φόρους πχ, ώστε να παρουσιάζουν την πραγματικότητα των οικονομικών τους καταστάσεων. Μόνο έτσι, θα μπορέσει ουσιαστικά να εξαλειφθεί το φαινόμενο και να υπάρχουν περισσότεροι οικονομικά βιώσιμοι οργανισμοί.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 8 ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Αναλυτικά παρατίθενται τα οικονομικά στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν στην έρευνα. Τα νούμερα είναι αποτυπωμένα έτσι ώστε να μην παραπέμπουν στις εταιρίες από τις οποίες αντλήθηκαν. Τα πραγματικά στοιχεία είναι διαθέσιμα εφόσον ζητηθούν.

Εταιρία Α	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	
Υποχρεώσεις	4.516.452,00 €	6.122.941,50 €	10.825.207,50 €	13.447.875,00 €	17.956.120,50 €	25.232.661,00 €	24.646.369,50 €	
Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	4.473.208,50 €	5.975.722,50 €	6.296.062,50 €	8.064.795,00 €	9.911.287,50 €	13.291.708,50 €	12.481.137,00 €	
Ίδια κεφάλαια	28.063.804,50 €	31.952.227,50 €	31.812.420,00 €	33.783.463,50 €	35.902.368,00 €	38.063.079,00 €	41.063.197,50 €	
Πωλήσεις	29.320.846,50 €	33.807.733,50 €	38.060.979,00 €	42.425.925,00 €	50.613.456,00 €	59.603.524,50 €	60.381.420,00 €	
Σύνολο Ενεργητικού	32.601.360,00 €	38.113.878,00 €	42.637.627,50 €	47.231.337,00 €	53.858.488,50 €	63.295.741,50 €	65.709.567,00 €	
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	6.759.564,00 €	9.391.515,00 €	22.795.753,50 €	26.053.602,00 €	28.517.622,00 €	28.340.865,00 €	34.641.417,00 €	
Αποθέματα	24.658.587,00 €	4.104.301,50 €	4.463.929,50 €	3.823.534,50 €	5.000.862,00 €	6.597.325,50 €	7.325.367,00 €	
Παρακρατηθέντα κέρδη	162.157,50 €	284.326,50 €	2.577.064,50 €	3.795.927,00 €	5.124.699,00 €	6.601.809,00 €	9.415.494,00 €	
Κέρδη προ τόκων και φόρων	3.344.401,50 €	3.653.704,50 €	3.861.439,50 €	4.696.381,50 €	4.639.069,50 €	5.257.429,50 €	5.550.318,00 €	
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	8.281.245,00 €	8.281.245,00 €	15.436.558,50 €	16.085.004,00 €	16.085.004,00 €	17.505.072,00 €	17.505.072,00 €	
	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Υποχρεώσεις	25.283.853,00 €	27.615.579,00 €	24.190.387,50 €	37.954.833,00 €	47.161.593,00 €	43.155.252,00 €	46.694.649,00 €	49.361.688,00 €
Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	14.209.782,00 €	14.948.704,50 €	12.430.206,00 €	22.753.771,50 €	32.738.349,00 €	26.395.221,00 €	19.636.551,00 €	26.850.603,00 €
Ίδια κεφάλαια	40.615.902,00 €	43.672.290,00 €	48.702.420,00 €	53.244.442,50 €	58.610.296,50 €	61.408.575,00 €	67.787.227,50 €	74.267.506,50 €
Πωλήσεις	70.793.947,50 €	71.860.549,50 €	88.948.903,50 €	102.193.134,00 €	115.724.460,00 €	100.426.197,00 €	99.855.252,00 €	118.869.283,50 €
Σύνολο Ενεργητικού	65.899.756,50 €	71.287.869,00 €	72.892.806,00 €	91.199.275,50 €	105.771.891,00 €	104.563.827,00 €	114.481.875,00 €	123.629.194,50 €

Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	32.775.74 5,50 €	39.836.85 0,00 €	44.632.62 9,00 €	68.340.94 6,50 €	48.690.60 9,00 €	47.319.86 4,00 €	54.224.03 4,00 €	62.055.78 4,50 €
Αποθέματα	6.422.647 ,50 €	7.748.476 ,50 €	8.705.418 ,00 €	7.288.771, 50 €	12.047.77 0,50 €	10.314.69 1,50 €	11.065.93 5,00 €	12.783.81 9,00 €
Παρακρατηθέντα κέρδη	9.457.380 ,00 €	10.108.41 3,00 €	14.618.04 9,00 €	19.010.32 0,50 €	16.918.76 1,00 €	19.424.82 1,50 €	22.111.28 1,00 €	26.171.12 7,00 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	4.549.765 ,50 €	3.525.679 ,50 €	8.719.395 ,00 €	8.005.692, 00 €	6.984.099, 00 €	6.442.363, 50 €	12.242.29 3,50 €	14.835.78 7,50 €
Αγοραία μετοχικού κεφαλαίου	18.847.12 8,00 €	18.847.12 8,00 €	16.367.24 2,50 €	18.847.12 8,00 €	18.847.12 8,00 €	18.847.12 8,00 €	18.847.12 8,00 €	18.847.12 8,00 €

Εταιρία Β	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Υποχρεώσεις	38.600.69 7,50 €	54.495.82 2,50 €	46.234.96 7,50 €	44.182.74 2,50 €	45.692.43 4,50 €	45.692.43 4,50 €	41.661.57 3,50 €	32.792.25 6,00 €
Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	35.238.40 2,00 €	33.088.10 9,50 €	25.613.38 2,00 €	30.028.02 7,50 €	27.878.76 4,00 €	27.878.76 4,00 €	36.745.70 4,50 €	17.808.08 6,00 €
Ίδια κεφάλαια	1.331.059, 50 €	5.187.790, 50 €	16.215.66 8,00 €	13.266.05 8,00 €	12.163.57 8,50 €	12.163.57 8,50 €	8.487.042, 00 €	14.984.17 0,00 €
Πωλήσεις	62.695.96 3,50 €	63.866.72 8,50 €	52.792.91 6,50 €	53.509.45 2,50 €	52.933.81 4,00 €	52.933.81 4,00 €	49.157.85 3,50 €	33.542.80 7,00 €
Σύνολο Ενεργητικού	72.610.56 2,00 €	69.480.95 1,50 €	62.450.63 5,50 €	57.448.80 0,50 €	57.856.01 3,00 €	57.856.01 3,00 €	50.148.61 5,50 €	50.254.27 1,50 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	36.272.91 2,50 €	35.060.76 8,50 €	33.960.03 2,50 €	29.626.77 9,50 €	23.437.78 1,00 €	23.437.78 1,00 €	20.941.76 3,50 €	17.967.40 0,00 €
Αποθέματα	5.853.291, 50 €	5.686.146, 00 €	4.611.284, 50 €	4.419.000, 50 €	4.560.627, 00 €	4.560.627, 00 €	4.152.155, 00 €	551.961,0 0 €
Παρακρατηθέντα κέρδη	190.771,5 0 €	3.466.909, 00 €	1.825.899, 00 €	1.143.257, 00 €	2.284.116, 50 €	2.284.116, 50 €	6.845.301, 50 €	1.660.977 ,50 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	7.467.586, 00 €	7.644.932, 00 €	4.600.325, 50 €	472.646,5 0 €	-83.281,00 €	-83.281,00 €	347.253,5 0 €	1.317.377 ,50 €
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	12.138.79 7,00 €	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	1.948.584 ,00 €
Υποχρεώσεις	41.364.17 0,50 €	45.082.07 7,00 €	45.312.75 7,50 €	49.144.51 4,50 €	51.294.75 6,50 €	51.294.75 6,50 €	16.309.20 0,50 €	
Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	15.359.55 3,50 €	19.031.42 9,00 €	41.359.91 2,00 €	46.017.48 0,50 €	48.302.13 1,00 €	48.302.13 1,00 €	7.389.821, 00 €	
Ίδια κεφάλαια	2.018.555, 50 €	1.655.453, 50 €	7.277.393, 00 €	14.262.81 2,50 €	26.003.01 0,00 €	26.003.01 0,00 €	3.543.301, 50 €	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	

Πωλήσεις	36.225.86 3,50 €	34.815.09 2,00 €	27.394.51 1,00 €	28.361.29 8,50 €	24.463.58 1,50 €	24.463.58 1,50 €	21.643.26 5,50 €
Σύνολο Ενεργητικό ύ	43.382.72 5,50 €	43.426.62 3,50 €	38.035.36 4,50 €	34.881.71 7,00 €	25.291.74 6,50 €	25.291.74 6,50 €	19.852.50 2,00 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορ ούν ενεργητικό)	15.269.86 9,50 €	16.452.17 7,50 €	12.481.45 6,50 €	11.836.58 3,00 €	10.586.14 3,00 €	10.586.14 3,00 €	11.327.94 7,00 €
Αποθέματ α	3.969.075, 00 €	3.289.286, 50 €	2.585.650, 50 €	1.950.667, 00 €	1.421.663, 00 €	1.421.663, 00 €	1.582.368, 00 €
Παρακρατ ηθέντα κέρδη	14.256.68 9,50 €	17.753.26 8,50 €	19.756.12 6,50 €	24.446.83 1,50 €	35.837.84 2,00 €	35.837.84 2,00 €	27.260.68 2,00 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	- 5.686.483, 00 €	- 3.111.055, 50 €	- 5.578.957, 00 €	- 6.827.012, 00 €	- 11.340.46 7,00 €	- 11.340.46 7,00 €	- 7.736.170, 50 €
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	9.104.097, 50 €	9.104.097, 50 €	6.069.398, 50 €	6.069.398, 50 €	6.069.398, 50 €	6.069.398, 50 €	17.939.52 2,50 €

Εταιρία Γ								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Υποχρεώ εις	55.367.78 2,20 €	55.435.45 3,20 €	70.924.53 0,60 €	96.062.72 4,00 €	109.220.7 81,60 €	110.634.9 67,80 €	114.907.6 80,00 €	23.951.86 2,00 €
Βραχυπρο θεσμες υποχρεώ εις	22.295.50 3,80 €	26.818.63 3,80 €	34.492.51 2,60 €	59.210.01 7,20 €	76.602.24 1,80 €	53.982.82 4,40 €	55.567.27 6,20 €	5.752.926 ,00 €
Ίδια κεφάλαια	39.467.64 2,40 €	41.401.96 7,40 €	53.453.22 6,60 €	53.385.24 2,40 €	54.205.16 4,00 €	55.920.02 4,00 €	59.367.16 6,20 €	49.771.51 0,20 €
Πωλήσεις	43.225.40 5,20 €	54.930.16 6,20 €	71.237.37 6,00 €	78.801.98 7,60 €	88.249.76 6,40 €	106.625.2 33,80 €	113.003.4 56,40 €	11.960.93 7,00 €
Σύνολο Ενεργητικ ού	94.835.42 2,80 €	96.837.42 2,40 €	124.377.7 57,20 €	149.447.9 68,20 €	191.065.6 83,60 €	197.530.8 22,80 €	174.274.8 46,20 €	73.723.37 2,20 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορ ούν ενεργητικ ό)	38.667.65 4,00 €	33.963.41 7,00 €	37.389.58 3,80 €	43.565.19 3,00 €	52.418.18 7,00 €	52.342.07 2,20 €	58.836.83 4,00 €	20.505.79 2,60 €
Αποθέματ α	799.194,6 0 €	757.569,6 0 €	1.122.993, 00 €	1.592.996, 40 €	1.924.594, 20 €	2.259.658, 80 €	2.211.933, 60 €	13.335.13 0,80 €
Παρακρατ ηθέντα κέρδη	2.709.612, 00 €	397.380,6 0 €	397.380,6 0 €	1.375.344, 00 €	1.635.197, 40 €	2.405.354, 40 €	4.025.703, 60 €	18.938.32 3,80 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	2.293.720, 20 €	2.503.517, 40 €	2.936.899, 80 €	2.080.216, 80 €	1.538.170, 20 €	2.383.542, 00 €	3.579.262, 20 €	713.217,6 0 €
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	8.534.592 ,00 €
Υποχρεώ εις	127.069.5 47,40 €	121.954.5 27,00 €	134.847.9 30,60 €	125.659.1 73,60 €	143.370.5 16,60 €	135.237.3 96,60 €	131.972.0 22,00 €	
Βραχυπρο θεσμες υποχρεώ εις	77.368.83 4,80 €	77.780.73 0,60 €	88.579.45 0,80 €	85.397.43 6,00 €	96.183.20 5,20 €	89.051.79 9,60 €	42.749.22 7,80 €	

Ίδια κεφάλαια	67.193.27 8,20 €	71.530.96 6,80 €	70.818.36 8,40 €	72.206.91 0,00 €	72.322.92 0,00 €	63.949.66 5,60 €	60.583.01 7,60 €
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Πωλήσεις	140.951.1 92,40 €	139.153.9 87,80 €	134.957.9 86,20 €	137.218.2 24,60 €	139.147.3 76,40 €	136.914.4 13,40 €	135.792.5 79,60 €
Σύνολο Ενεργητικού	194.262.8 25,60 €	193.485.4 95,60 €	205.666.2 99,00 €	197.866.0 83,60 €	215.693.4 36,60 €	199.187.0 62,20 €	192.555.0 39,60 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	81.413.59 1,40 €	80.574.05 5,20 €	84.215.72 8,80 €	78.602.35 5,00 €	93.826.38 0,60 €	82.502.83 6,20 €	75.943.34 6,40 €
Αποθέματα	2.350.171, 80 €	2.084.835, 60 €	2.222.533, 80 €	2.157.357, 60 €	2.181.933, 00 €	2.765.230, 20 €	3.348.351, 00 €
Παρακρατηθέντα κέρδη	7.189.642, 80 €	8.132.702, 40 €	11.872.43 4,60 €	11.364.69 6,00 €	13.016.32 0,20 €	12.960.03 9,60 €	4.935.524, 40 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	6.078.632, 40 €	5.366.448, 00 €	4.410.484, 20 €	3.163.701, 60 €	819.088,2 0 €	11.720.42 8,20 €	5.042.745, 00 €
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €	7.014.902, 40 €

Εταιρία Δ								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Υποχρεώσεις	12.681.40 4,55 €	12.516.27 3,90 €	19.322.41 0,95 €	22.413.12 6,60 €	23.702.78 4,30 €	23.480.06 4,00 €	19.979.13 3,30 €	17.963.89 6,50 €
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	6.484.056, 75 €	6.739.218, 90 €	7.411.370, 40 €	2.592.325, 35 €	4.014.246, 60 €	5.893.244, 10 €	4.343.475, 15 €	4.314.694, 50 €
Ίδια κεφάλαια	16.477.17 6,60 €	34.617.72 7,35 €	34.012.69 2,45 €	34.389.01 3,05 €	35.098.84 3,05 €	35.951.13 5,85 €	37.387.55 3,40 €	37.328.63 2,65 €
Πωλήσεις	8.107.011, 90 €	8.195.065, 65 €	8.573.177, 70 €	9.499.384, 35 €	10.859.06 1,15 €	11.188.57 5,90 €	11.297.64 1,05 €	8.970.702, 75 €
Σύνολο Ενεργητικού	29.590.19 7,75 €	47.163.39 2,10 €	53.335.10 3,40 €	56.802.13 9,65 €	58.801.62 7,35 €	59.431.19 9,85 €	57.366.68 6,70 €	55.292.52 9,15 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	10.477.10 4,30 €	11.899.07 8,20 €	13.918.48 7,85 €	14.246.91 1,80 €	16.277.24 8,35 €	17.616.43 6,20 €	15.901.15 0,50 €	15.379.34 4,45 €
Αποθέματα	5.359.508, 10 €	6.027.529, 95 €	6.458.243, 40 €	6.848.023, 50 €	6.719.315, 85 €	7.507.382, 40 €	8.243.765, 55 €	10.001.34 8,10 €
Παρακρατηθέντα κέρδη	1.166.427, 00 €	495.225,9 0 €	13.061.99 9,25 €	12.982.26 0,15 €	13.272.01 4,70 €	13.915.90 3,95 €	14.220.49 6,35 €	14.203.74 2,85 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	2.126.718, 45 €	2.297.247, 75 €	2.563.540, 65 €	1.440.414, 90 €	1.790.402, 40 €	2.030.023, 35 €	2.364.568, 20 €	534.913,2 0 €
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €	6.400.944, 00 €
Υποχρεώσεις	17.161.76 1,60 €	16.745.24 8,80 €	16.401.56 8,50 €	17.896.72 5,90 €	17.931.68 4,15 €	17.326.50 8,85 €	16.921.09 5,75 €	

Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	1.919.033,10 €	1.896.571,80 €	2.988.489,60 €	4.273.312,95 €	4.363.644,15 €	3.575.442,60 €	5.332.995,45 €	
Ίδια κεφάλαια	36.387.099,45 €	35.129.652,75 €	33.844.726,80 €	31.526.794,35 €	29.925.505,35 €	29.731.563,00 €	30.105.862,65 €	
	2.011,00 €	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Πωλήσεις	8.423.820,45 €	7.370.986,50 €	7.839.259,65 €	8.741.403,90 €	9.937.930,50 €	11.484.641,70 €	13.023.435,15 €	
Σύνολο Ενεργητικού	53.548.861,05 €	51.874.902,00 €	50.246.296,65 €	49.423.520,25 €	47.857.189,50 €	47.058.071,85 €	47.026.959,75 €	
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	14.627.401,20 €	13.598.556,75 €	12.650.678,55 €	12.590.675,10 €	12.590.719,65 €	12.512.759,85 €	12.027.764,25 €	
Αποθέματα	10.436.283,00 €	10.269.325,80 €	9.449.030,70 €	8.666.026,65 €	7.803.217,35 €	6.805.020,60 €	6.069.766,05 €	
Παρακρατηθέντα κέρδη	13.298.389,65 €	12.001.890,15 €	10.716.964,20 €	8.236.354,05 €	6.635.065,05 €	6.441.122,70 €	6.892.735,50 €	
Κέρδη προ τόκων και φόρων	1.045.737,00 €	1.538.794,80 €	1.488.736,80 €	1.272.740,85 €	1.421.274,60 €	-4.085,10 €	384.878,25 €	
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	6.400.944,00 €	7.041.038,40 €	7.041.038,40 €	7.041.038,40 €	7.041.038,40 €	7.681.132,80 €	8.756.491,50 €	

Εταιρία Ε								
	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Υποχρεώσεις	7.514.906,40 €	7.417.051,20 €	11.450.317,60 €	13.281.852,80 €	14.046.094,40 €	13.914.112,00 €	11.839.486,40 €	30.082.400,00 €
Βραχυπροθεσμες υποχρεώσεις	3.842.404,00 €	3.993.611,20 €	4.391.923,20 €	1.536.192,80 €	2.378.812,80 €	3.492.292,80 €	2.573.911,20 €	26.613.600,00 €
Ίδια κεφάλαια	9.764.252,80 €	20.514.208,80 €	20.155.669,60 €	20.378.674,40 €	20.799.314,40 €	21.304.376,80 €	22.155.587,20 €	10.076.800,00 €
Πωλήσεις	4.804.155,20 €	4.856.335,20 €	5.080.401,60 €	5.629.264,80 €	6.434.999,20 €	6.630.267,20 €	6.694.898,40 €	10.676.000,00 €
Σύνολο Ενεργητικού	17.534.932,00 €	27.948.676,80 €	31.605.987,20 €	33.660.527,20 €	34.845.408,80 €	35.218.488,80 €	33.995.073,60 €	40.159.200,00 €
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	6.208.654,40 €	7.051.305,60 €	8.247.992,80 €	8.442.614,40 €	9.645.776,80 €	10.439.369,60 €	9.422.904,00 €	10.700.800,00 €
Αποθέματα	3.176.004,80 €	3.571.869,60 €	3.827.107,20 €	4.058.088,00 €	3.981.816,80 €	4.448.819,20 €	4.885.194,40 €	17.560.800,00 €
Παρακρατηθέντα κέρδη	691.216,00 €	293.467,20 €	7.740,44,00 €	7.693.191,20 €	7.864.897,60 €	8.246.461,60 €	8.426.960,80 €	28.000,00 €
Κέρδη προ τόκων και φόρων	1.260.277,60 €	1.361.332,00 €	1.519,35,20 €	853.579,20 €	1.060.979,20 €	1.202.976,80 €	1.401.225,60 €	2.280.000,00 €

Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	3.793.152,00 €	6.040.000,00 €
Υποχρεώσεις	10.169.932,80 €	9.923.110,40 €	9.719.448,00 €	10.605.467,20 €	10.626.183,20 €	10.267.560,80 €	10.027.316,00 €	
Βραχυπρόθεσμες υποχρεώσεις	1.137.204,80 €	1.123.894,40 €	1.770.956,80 €	2.532.333,60 €	2.585.863,20 €	2.118.780,80 €	3.160.293,60 €	
Ίδια κεφάλαια	21.562.725,60 €	20.817.572,00 €	20.056.134,40 €	18.682.544,80 €	17.733.632,80 €	17.618.704,00 €	17.840.511,20 €	
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	
Πωλήσεις	4.991.893,60 €	4.367.992,00 €	4.645.487,20 €	5.180.091,20 €	5.889.144,00 €	6.805.713,60 €	7.717.591,20 €	
Σύνολο Ενεργητικού	31.732.658,40 €	30.740.681,60 €	29.775.583,20 €	29.288.012,00 €	28.359.816,00 €	27.886.264,80 €	27.867.828,00 €	
Κεφάλαιο Κίνησης (κυκλοφορούν ενεργητικό)	8.668.089,60 €	8.058.404,00 €	7.496.698,40 €	7.461.140,80 €	7.461.167,20 €	7.414.968,80 €	7.127.564,00 €	
Αποθέματα	6.184.464,00 €	6.085.526,40 €	5.599.425,60 €	5.135.423,20 €	4.624.128,80 €	4.032.604,80 €	3.596.898,40 €	
Παρακρατηθέντα κέρδη	7.880.527,20 €	7.112.231,20 €	6.350.793,60 €	4.880.802,40 €	3.931.890,40 €	3.816.961,60 €	4.084.584,00 €	
Κέρδη προ τόκων και φόρων	-619.696,00 €	-911.878,40 €	-882.214,40 €	-754.216,80 €	-842.236,80 €	-2.420,80 €	228.076,00 €	
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	3.793.152,00 €	4.172.467,20 €	4.172.667,20 €	4.172.467,20 €	4.172.467,20 €	4.551.782,40 €	5.189.032,00 €	
Αγοραία αξία μετοχικού κεφαλαίου	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	9.060.000,00 €	

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 9: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνική

- Βελέντζας, Γ., Καρτάλης, Ν. & Μπρόνη, Γ. (2013), Ελεγκτική και Εσωτερικός Έλεγχος, Θεσσαλονίκη: IuS
- Γαγάνης, Π., & Ζοπουνίδης, Δ. (2008). *Αναγνώριση Παραποιημένων Λογιστικών Καταστάσεων*. Αθήνα: Κλειδάριθμος
- Κάντζος Κ. (2002), *Ανάλυση Χρηματοοικονομικών Καταστάσεων*, Αθήνα: Εκδόσεις: Interbooks
- Καραγιάννης, Ι., Καραγιάννη, Α. & Καραγιάννης, Δ. (2014). *Διεθνή Λογιστικά Πρότυπα*. Αθήνα: Έκδοση ιδίων
- Νεγκάκης, Χ. & Ταχυνάκης, Π. (2013), *Σύγχρονα Θέματα Ελεγκτικής και Εσωτερικού Ελέγχου*, Εκδόσεις Διπλογραφία
- Σπαθής, Χ. (2002), Εμπειρική διερεύνηση της παραποίησης οικονομικών καταστάσεων, *Λογιστής*, 570, 1286-1294
- Φίλιος, Β. Φ. (2003), *Creative Accounting*, Αθήνα: Εκδόσεις: Π Κυριαζόπουλος, Κ. Τερζίδης, Α. Ζαΐρης

Ξένα

- Akranuko, E.E. & Umoren, N. J. (2018) The influence of creative accounting on the credibility of accounting reports, *Journal of Financial Reporting and Accounting*, 16(2), 292-310
- Altman, E. (1983), *Corporate Financial Distress: A Complete Guide to Predicting, Avoiding, and Dealing with Bankruptcy*, Νέα Υόρκη: John Wiley
- Aivazian, A., Ge, Y. & Qiu, J. (2005), The impact of leverage on firm investment: The Canadian evidence, *Journal of Corporate Finance*, 11, 277-291
- Andon, P., Baxter, J. & Chua, W.F. (2007), Accounting change as relational drifting: A field study of experiments with performance measurement, *Management Accounting Research*, 18(2), 273 – 308

- Arya, A., Glover, J. C. & Sunder, S. (2003), Are unmanaged earnings always better for shareholders?, *Accounting Horizons*, 17, 111-116
- Balasubramanyan, L., Zaman, S. & Thomson, J. B. (2013). *Are banks forward-looking in their loan loss provisioning? Evidence from the Senior Loan Officer Opinion Survey (SLOOS)*, FRB of Cleveland Working Paper No. 13-13
- Baralexis, S. (2004), Creative accounting in small advancing countries: The Greek case. *Managerial Auditing Journal*, (19), 440-461
- Barton, J. & Simko, P.J. (2002), The Balance Sheet as an Earnings Management Constraint, *The Accounting Review*, 77, 1-27
- Bauwhede, H. V. & Willekens, M. (2004), Evidence on (the lack of) audit-quality differentiation in the private client segment of the Belgian audit market, *European Accounting Review*, 13(3), 501-522
- Beasley, M. S. (1996), An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud, *Accounting Review*, 443465
- Beatty, A. L., Ke, B. & Petroni, K. R. (2002), Earnings management to avoid earnings declines across publicly and privately held banks, *The Accounting Review*, 77(3), 547-570
- Bhasin, M. L. (2016 α), "Survey of Creative Accounting Practices: An Empirical Study", *Wulfenia Journal*, 23(1), 143-162
- Bhasin, M.L. (2016 β), Creative Accounting Scam at Satyam Computer Limited: How the Fraud Story Unfolded?, *Open Journal of Accounting*, 5(4), 57-81
- Burgstahler, D. C. & Eames, M. J. (2003), Earnings Management to Avoid Losses and Earnings Decrease: Are Analysts Fooled?, *Contemporary Accounting Research*, 20(2), 253-294
- Copeland, R. M. & Licastro, R. D. (1968), A note on income smoothing, *Accounting Review*, 540-545
- DeAngelo, L. E. (1986), Accounting numbers as market valuation substitutes: A study of management buyouts of public stockholders, *Accounting Review*, 400-420

- Dechow, P. M. & Dichev, I. D. (2002), The quality of accruals and earnings: The role of accrual estimation errors, *The accounting review* 77(1), 35-59
- Fiechter, P. & Meyer, C. (2010), Big Bath accounting using fair value measurement discretion, διαθέσιμο στο: <http://www.business.uzh.ch/dam/jcr:fffff82fd-0756-ffff-ffffc254b3fe/Fiechter.pdf>, ανακτήθηκε Νοέμβριο 2019
- Filip, A. & Raffournier, B. (2012), *The impact of the 2008-2009 Financial Crisis on Earnings Management: The European Evidence*, DOI: 10.2139/ssrn.1985560
- Fusaro, P.C. & Miller, R.M. (2002), *What went wrong at Enron: Everyone's Guide to the Largest Bankruptcy in U.S. History*, Wiley
- Ghosh, S. (2010), Creative Accounting: A Fraudulent Practice Leading to Corporate Collapses, *Research and Practice in Social Sciences*, 6(1), 1-15
- Grant Thornton (2016), *Διεθνή Πρότυπα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς I.F.R.S. Αναλυτική παρουσίαση*, 4η αναθεωρημένη και πλήρως επικαιροποιημένη έκδοση
- Healy, P.M. (1985), The Effect of Bonus Schemes on Accounting Decisions, *Journal of Accounting and Economics*, 7, 85-107
- Healy, P. M. & Wahlen, J. M. (1999), A review of the earnings management literature and its implications for standard setting, *Accounting horizons*, 13(4), 365-383
- Iatridis, G. & Dimitras, A. I. (2013) Financial crisis and accounting quality: evidence from five European countries, *Advances in Accounting*, 29, 154–160
- IFRS (2018), Conceptual Framework for Financial Reporting, διαθέσιμο στο: <https://www.ifrs.org/-/media/project/conceptual-framework/fact-sheet-project-summary-and-feedback-statement/conceptual-framework-project-summary.pdf>, ανακτήθηκε Νοέμβριο 2019
- Jones, J. (1991), Earnings Management During Import Relief Investigations, *Journal of Accounting Research*, 29 (2), 193-223
- Jones, M.J. (2010), *Creative Accounting, Fraud and International Accounting Scandals*, John Wiley & Sons
- Kousenidis, D. V., Ladas, A. C. and Negakis, C. I. (2013) The effects of the European debt crisis on earnings quality, *International Review of Financial Analysis*, 30, 351–62

- Lee, H. A. (2016), Allowance for uncollectible accounts as a tool for earnings management: Evidence from South Korea, *International Journal of Accounting and Information Management*, 24(2), 162-184
- Lenard, M. J., & Alam, P. (2009), A Historical Perspective on Fraud Detection: From Bankruptcy Models to Most Effective Indicators of Fraud in Recent Incidents. *Journal of Forensic & Investigative Accounting*, 1(1), 1-23
- Nelson, M.W. Elliott, J.A. & Tarpley, R.L. (2003), Evidence from Auditors about Managers' and Auditors' Earnings-Management Decisions, *The Accounting Review*, 77 (4), 175-202
- Omar, N., Rahman, R.A., Danbatta, B.L. & Sulaiman, S. (2014), Management disclosure and earnings management practices in reducing the implication risk, *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 145, 88 – 96
- Persons, O. A. (2011), Using Financial Statement Data to Identify Factors Associated with Fraudulent Financial Reporting. *Journal of Applied Business Research*, 11(3), 38-46
- Remenaric, B., Mijoc, I. & Kenfelja, I. (2018), Creative Accounting – Motives, Techniques and Possibilities of Prevention, *Econviews*, 1, 193-199
- Rolland, J.B. & Dirigé M. (2013). *Evolution of Earnings Management During the Financial Crisis: Evidence From U.S Banks* Working paper
- Shah, S. & Butt, S. (2010), Creative Accounting: A Tool to Help Companies in a Crisis or a Practice to Land Them into Crises, *International Conference on Business and Economics Research*, 16, 96-102
- Shahid, M. & Ali, H. (2016), Influence of Creative Accounting on Reliability and Objectivity of Financial Reporting (Factors Responsible for Adoption of Creative Accounting Practices in Pakistan), *Journal of Accounting and Finance in Emerging Economies*, 2(2), 75-82
- Spathis, C. (2002), Detecting False Financial Statements Using Published Data: Some Evidence from Greece, *Managerial Auditing Journal*, 17(4), 179-191
- Sweeney, A. P., (1994), Debt Covenant violations and managers accounting responses, *Journal of Accounting and Economics*, 17(3), pp. 281-308

Tan, H. C. & Jamal, K. (2006), Effect of accounting discretion on ability of managers to smooth earnings, *Journal of Accounting and Public Policy*, 25(5), 554-573.